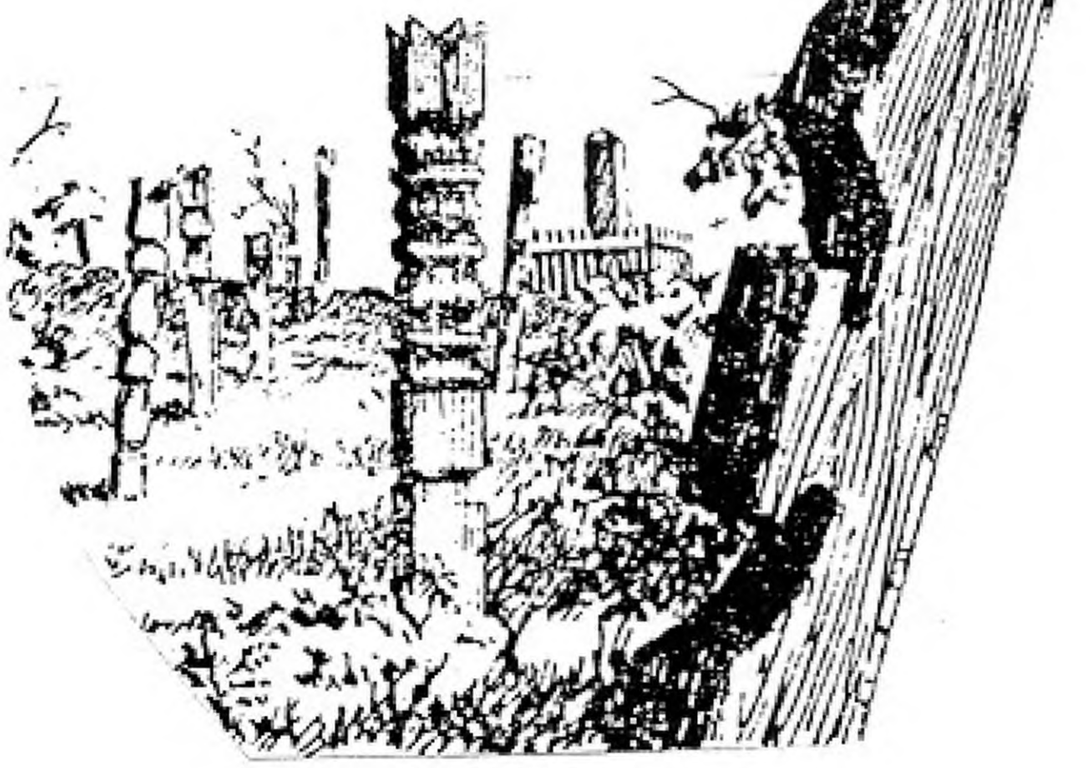
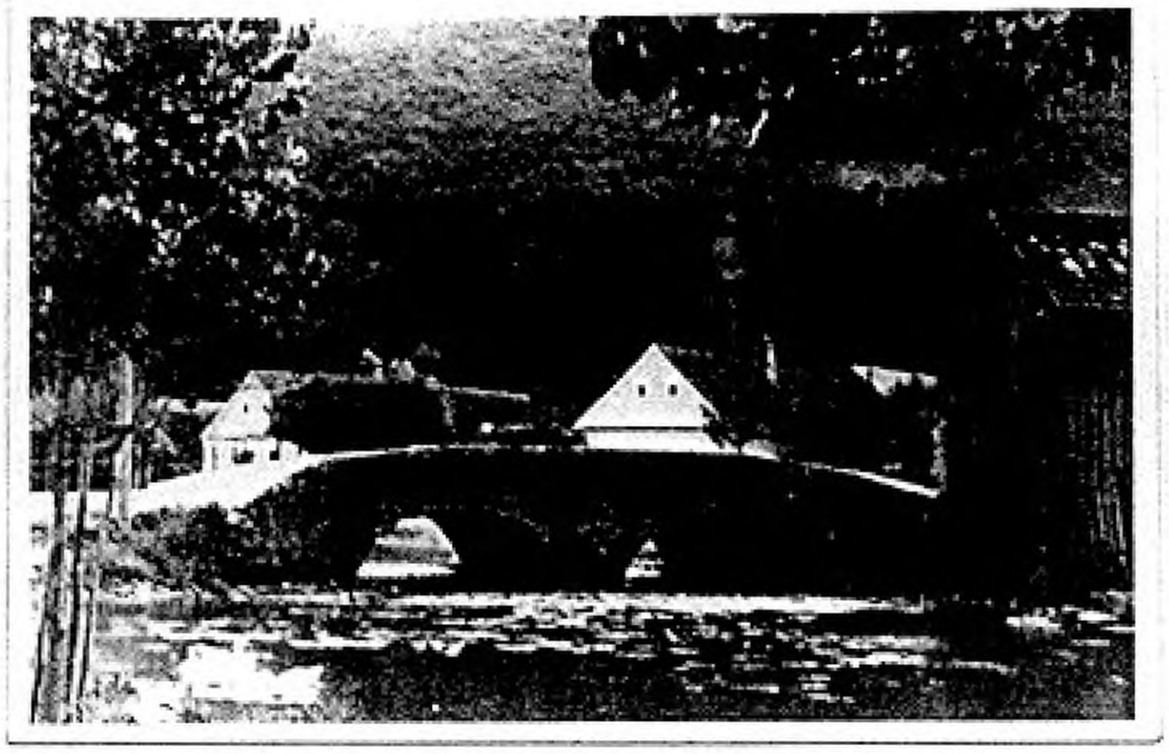
JÓSVAFŐI HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK

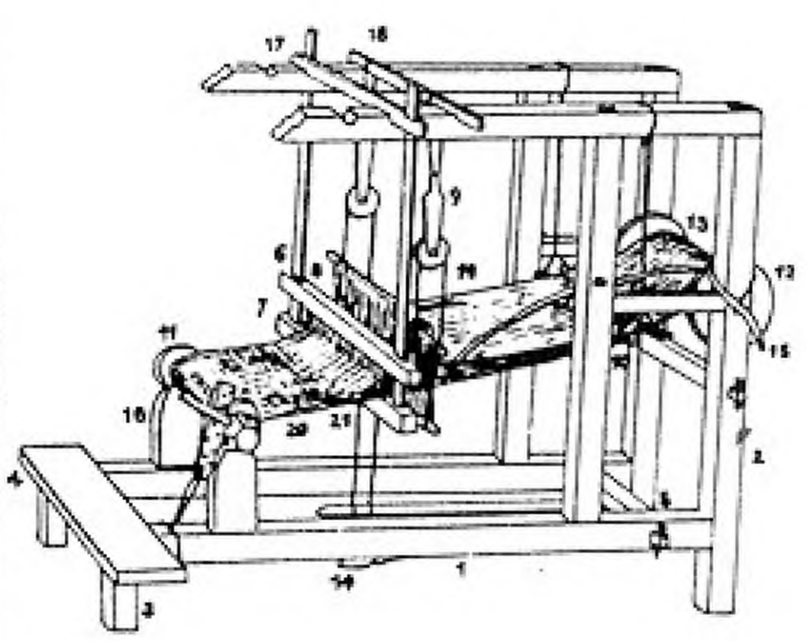












11. füzet, 1999

**Kiadja: a SZINLŐ Barlangi-vendégforgalmi Kft,
a jósvafői tájház (Falumúzeum) létrehozója és
üzemeltetője
Szerkesztette: Szablyár Péter**

Jósvafő jövője – Jósvafő múltja

Az év második fele sem telt el eseménytelenül. Az időjárás kegyeibe fogadott ez évi falunapok ismét megerősítette bennünk azt a hitet, hogy ezt az „egészet" (ami alatt a helytörténeti kutatásoktól a hagyományápolásig mindent értünk) érdemes és kell csinálni! Öröm volt látni a Tájház színpadán a színjátszó kör Szentiván éji álom részlet-előadását, bár a tájházi vendég létszám-csúcsot a kicsit pesszimistán szervezett „Első jósvafői férfi láb-szépségverseny" minden képzeletet felülmúló néző-tömege döntötte meg (eredménye a későbbiekben olvasható!).

Leírhatatlan öröm volt számomra a Jósvafőről megjelent – az Aggteleki Nemzeti park által kiadott – szerény, de színvonalas megjelenésű kis könyv, amelynek gondolatát már évek óta dédelgettük. A 600 éves évforduló és a pénzügyi háttér biztosítása mellett Székely Kinga szívós elszántsága kellett a könyv elkészültéhez és időben történt megjelenéséhez. A falunapok fáradalmainak kipihenése után a TICCIH Konferencia jósvafői témájú elő-adásának elkészítése következett, melynek magyar nyelvű változata szintén e számban olvasható. A szüreti ünnepségek során meg-találtuk a szőlőhegyen a falu tűzoltó lajtos kocsijának tartályát, ame-lyet az Önkormányzat segítségével a tájházba szállítottunk. Terveink szerint alépítményét rekonstruáljuk és a fecskendővel együtt a szabadtéri látnivalókat fogja gazdagítani. A tél beköszöntével al-kalmam volt a megszűnt iskola megmaradt tárgyait átválogatnom, és egy kis emlékkiállításra való anyagot (szemléltető eszközök, csapatzászló, stb.) a tájházba átszállítani. A millenniumi pályázaton elnyert anyagi támogatás lehetővé tette a helytörténeti adattár munkáinak beindítását. A népes szerzőgárda úgy ütemezte a kézirat elkészítését, hogy a 2000. év falunapjára a mű elkészüljön. 2000. július 26-27-re a megyei tájházak találkozóját szeretnénk Jósvafőre megszervezni. Szóval tennivaló van bőven, csak energiával és kitartással győzzük!

Budapest – Jósvafő, 1999. december ***Szablyár Péter***

Ez a kiadvány bolti terjesztésre nem kerül. Másolása nem tilos, inkább megtisztelő. Készült 60 számozott példányban, ez a(z) példány!

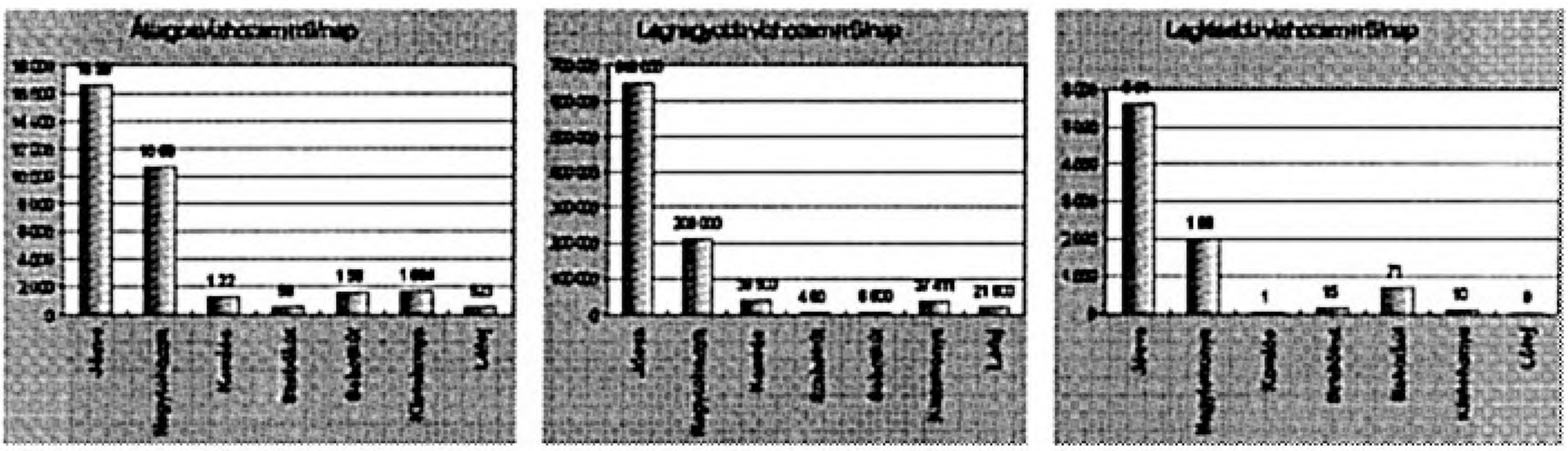
Szablyár Péter:

Közép- és újkori ipartörténeti emlékek szerepe az Aggteleki Nemzeti Park vendégforgalmi kínálatának fejlesztésében*

Összefoglalás: Az 1995-ben Világörökség listára került Aggteleki- és Szlovák karszt magyarországi területét magában foglaló Aggteleki Nemzeti Park központja az alig 400 lélekszámú Jósvafő községben található. E község területén fakad a karsztvidék 21 jelentősebb forrása közül 7, felszínre hozva az összes vízmennyiség 66 %-át. A vízbőség és az ebből fakadó hasznosítható energia a középkor kezdete óta felértékelte ennek a völgyvégi településnek a jelentőségét. A vasipar megtelepedésével párhuzamosan vízzel hajtott malmok épültek már a XIV. században, a vas megmunkálására szolgáló hámorok még ebben a században is üzemeltek a község területén. A század első felében már villamos energia előállítására is igénybe vették a bővizű, télen sem elapadó források energiáját. A világhírű Baradla-barlang évi több százezres látogatóinak programkínálatát az utóbbi években ezeknek az ipartörténeti emlékeknek a bemutatásával igyekszik bővíteni a Nemzeti Park, azzal a nem titkolt szándékkal, hogy ezzel a park területén tartózkodás idejét megnövelhetik.

Jósvafő község kialakulása

A ma alig 400 lelket számláló Jósvafő község története szorosan összeforrt a Jósva völgy történetével, amelynek forrásokban gazdag völgyfőjében a 14. század első felében alakult ki a mai település őse. A község területén fakadó források néhány jellemzőjét az 1.ábra mutatja.



1. ábra A község területén fakadó jelentősebb források néhány jellemzője

Szórványos régészeti leletek igazolják, hogy ez a – akkor nehezen járható, vad – völgy már a kőkorszak óta időszakosan emberi lakóhely volt.

** Elhangzott angol nyelven TICCIH („Nemzetközi konferencia a bányászati és kohászati ipari örökség megőrzésének szükségességéről és lehetőségeiről") c. konferencia 1999.szeptember 26-i lillafüredi ülésén*

A völgy honfoglalást követő benépesedése részben kelet felől a Bódva völgye irányából, alapvetően termőföld foglalás céljából, részben dél-délnyugat felől, Teresztenye és Égerszög irányából a kezdetleges vasművességhez szükséges faszén előállításához szükséges nagyterületű fakitermelés során történt. Ez utóbbi tevékenység hatására kialakult irtásföldek később kiválóan alkalmasak voltak kertkultúrák kialakítására, a később híres és jól jövedelmező gyümölcstermesztés (alma, szilva, szőlő) meghonosítására.

A Jósva patak, ill. forrásvidéke már egy 1272. évi királyi adománylevélben (teresztenyei határjárás), majd az 1295-évi – az egri káptalan által kiállított – adásvételi szerződésben (noaki határleírás) szerepel.

Míg előbbi ***fluvius Ilsuafey***, utóbbi ***fluvius Ilsua*** néven említi a Jósva patakot. Az ***Ilsva – Jósva*** szó szláv eredetű földrajzi név, amely *„égerfákkal szegélyezett vízfolyást”* jelent, amelyhez a hozzáfűzött -fej (fő) szócska egyértelműen forrásvidékre utal.

A Jósvafő településnév a Jósva patak forrásánál, fejénél kialakult településre utal. A legújabb kutatási eredmények alapján (DÉNES GY. 1998) ma már egyértelmű, hogy a középkori Jósva-forrás nem a Baradla-barlang vizeit felszínre vezető Rövid- és Hosszú Alsó-barlangok vízkilépési helyei voltak, hanem a ma Nagy-Tohonya-forrásnak (korábban Malom-, vagy Névtelen forrásnak) nevezett, bővizű forrásról kapta nevét.

A település első részletes leírását a 600 évvel ezelőtt – 1399. október 24-én kelt - Domonkos leleszi prépost által írt levélben olvashatjuk:

„…denique in possessione Ilswafw viginti sessiones populosas et duas desertas, terras arabiles ad sex, rubeta ad tria aratra, ecclesiam lapideam sine turri, molendinum duarum rotarum, quod de sursum pellitur, quarum rotarum una est prefati Stephani et filiorum eiusdem et unum molendinum desertum ac unum molendinum vulgo <u>hamor</u> dictum:….”

„… végül Ilswafw birtokon, húsz népes jobbágytelket és két elhagyottat, hat ekére menő szántóföldet, három ekére menő csipkebokrost, egy torony nélküli kőegyházat, egy kétkerekű malmot, amely felülről hajtatik, eme kerekek közül az egyik az említett Istváné és az ő fiaié; egy elhagyott malmot és egy közönségesen <u>hamor</u>-nak nevezett malmot….”

A település lélekszáma ezen adatok alapján 200-250 fő lehetett. Az idézet utolsó mondatában említett „hamor” szó keltette fel Marjalaki Kiss Lajos figyelmét, akinek 1958-ban sikerült azonosítani a hámor helyét, amelyről már 1907-ben

tudomást szerzett az akkor ott egy híd alapját kiásó szinpetri lakosoktól (MARJALAKI KIS LAJOS 1958). Az Almás-patak torkolatában működött vasolvasztó helyen olyan nagy mennyiségű salak halmozódott fel, hogy az első világháború előtt annak egy részét kitermelték, és egy felső-magyarországi kohóban beolvasztották.

Vasolvasztó üzem a jósvafői határban

A 10-13. században Magyarország két vidékén folyt jelentősebb vastermelés: Nyugat-Magyarországon Sopron- és Vas-; Észak-kelet-Magyarországon Borsod- és Gömör-Torna megyében (HECKENAST G. 1981).
A középkori vaskohászat alapanyaga a vasérc és a faszén volt. A vaselőállító helyek a nyersanyagokhoz igazodtak. Miután a vasérc szállítása könnyebb volt a nagy tömegű faszénénél, ezek a kezdetleges vasművek az erdőirtásokat, ill. az ott végzett faszénégetést követték.

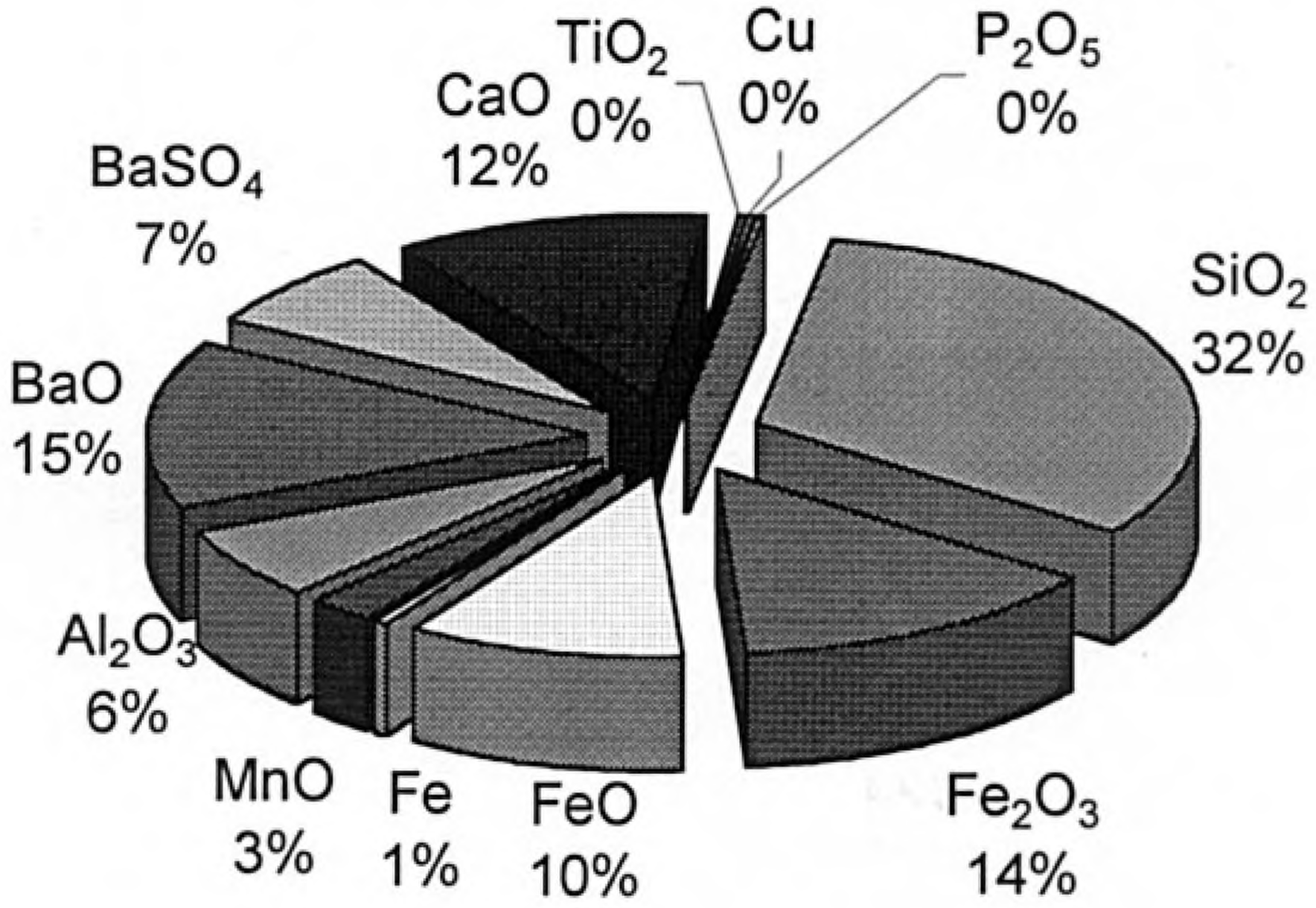
A vasolvasztók domboldalba vájt, agyaggal kitapasztott, 1 m mély aknás kemencék voltak, amelyekben a tüzet természetes széllel, kézi erővel majd később vízenergiával biztosították. Leggyakrabban hematit és limonit érceket használtak. A vas kohósítása direkt eljárással történt, az érc redukciójával kovácsolásra alkalmas képlékeny massza, az ú.n. vasbuca jött létre, amelyeket a salakzárványoktól kalapálással szabadítottak meg. Ezek egymásba font C-szegény vaskristályokból és fészkesen vagy rétegesen közéjük zárt folyékony majd megdermedt salakból állt. Kohász őseink – kezdetleges technikai lehetőségeik szorításában – természetesen az alacsony olvadáspontú salakokat kedvelték; részben a tüzelőanyag megtakarítása, részben a kemencéikben nehezen emelhető hőmérséklet miatt. A tüzelőanyagként használt faszén alapanyaga a paleobotanikai vizsgálatok alapján a környék őshonos fafajtái voltak: a tölgy és a bükk. A faszén minősége (szerkezete, égetési ideje és hőmérséklete, hamutartalma) nagyban befolyásolta a metallurgiai művelet eredményességét! Salakképző hozaganyagokat abban az időben nem használtak.

Bár Jósvafő környékén számos olvasztóhelyet azonosítottak (HECKENAST et.al. 1968) (Alsószuha, Dövény, Felsőkelecsény, Edelény, Rudabánya, Kurityán, Kánó, Ragály, Szuhafő, Trizs, Imola, Égerszög, Aggtelek, Tornabarakony, Tornaszentjakab), sőt többet régészetileg is feltártak, a jósvafői Almás-torki hámor az egyetlen olyan ismert középkori kohóhely Magyarországon, amelyről okirati megemlékezést is ismerünk!

1964-ben a Kohászati Történeti Bizottság Marjalaki helymeghatározása alapján Nováki Gyula és Vastagh Gábor vezetésével eredményes ásatást végzett a Huta-

réten és az Almás-völgy torkolatában a növényzet által ma is jól jelzett salakdomb környezetében. A magas talajvíz miatt teljes szelvényében nem tudták harántolni az olvasztóhelyet, de megállapították, hogy a hámort alul csapott vízikerekekkel működtették.

A salak összetétele és jellege alapján Vastagh Gábor megállapította, hogy a jósvafői hámor átmeneti olvasztótípus volt a 10-12. századi kemencék (Rennofen) és a későbbi aknás kemencék (Stückofen) között (VASTAGH 1986). Ezt bizonyítja a buca-salak alacsony (20 % alatti) vastartalma és a környéken fellelt salakoknál nagyobb (11,08 %) CaO-tartalma (2. ábra).

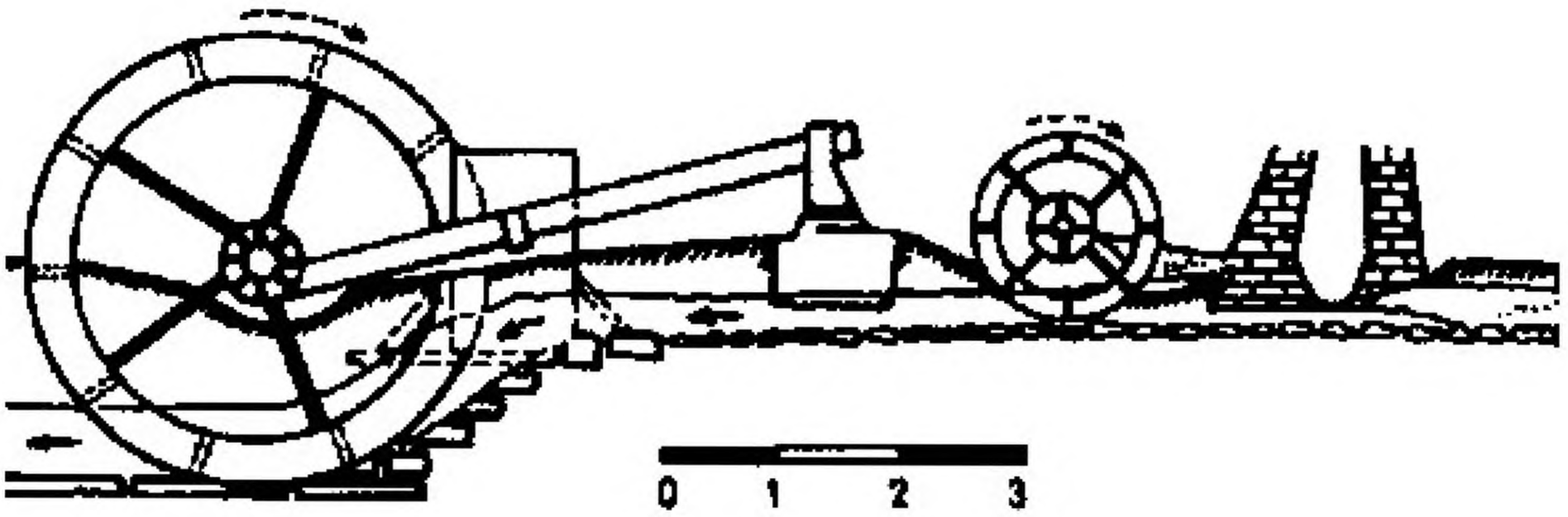


2. ábra Jellemző salakösszetétel az Almás-torki hámortól

A lelőhelyen talált salakok kémiai összetételükben és habitusukban egyöntetűek voltak, arra utalva, hogy itt már egy kiforrott technológiát alkalmaztak. A salakminták réz- és báriumtartalma egyértelműen az érc rudabányai eredetére utalnak.

A jósvafői Almás-torki hámor lehetséges elrendezését a 3. ábra mutatja (VASTAGH 1986). E szerint – a helyi terepadottságok, valamint az erőteljes fújtatóeffektusra utaló salakösszetételek alapján – két alulcsapott vízikerék

működött, a kisebbik a fújtatás, a nagyobbik a buca-kemencéből kikerült vasszivacs kalapálására szolgált.



3. ábra Az Almás-torki hámor lehetséges elrendezése (VASTAGH 1986)

A vízi energia gépek hajtására a tengelyére épített bütykök (Daumenwelle) beépítésével vált igazán alkalmassá, mivel így a folyamatos forgó mozgást váltakozó irányú mozgássá tudta alakítani. Európában a 11. században jelent meg ez a műszaki megoldás: zúzó, fűrész-, és kallómalmok formájában, amelyet azonnal követett a fujtatók és hámorkalapácsok ilyen megoldású működtetése. Hazánkban a 14. század negyvenes éveiben kezd meghonosodni ez a hatékony gépészeti megoldás (HECKENAST 1980).

Jósvafő területén az előzőekben ismertetett Huta-réti és Almás-völgy torkolati előforduláson kívül az Egyházoldali dűlőben és a Szelcepuszta előtt a fennsikon írtak le salak előfordulásokat (HECKENAST et. al. 1968).

Ez utóbbi helyen Izsó Antal jósvafői gazda szántás közben egy 2,75 kg tömegű, szépen legömbölyített, pogácsa alakú bucát talált, amelyet jelenleg az alsóhámori Központi Kohászati Múzeumban őriznek. Ennek kormeghatározása még nem történt meg (Heckenast G., Nováki, VASTAGH G., Zoltay 1968) . Értékét növeli, hogy a vas akkori nagy értéke miatt kevés ilyen darab maradt fenn.

Újabb reményteli salak-előfordulás a község területén

Dovola Béla (Jósvafő, Táncsics M.u.18.sz.) lakóháza mögötti kertben, a Kecsővölgybe vezető úttal párhuzamosan egy 10-15 m hosszú sávban salakdarabokat forgatott ki az eke.

Az összegyűjtött darabok közül vett minta elemzésének eredményét néhány környező lelőhely mintáinak adataival összevetve egy esetleges olvasztóhely teljes feltárása késztető jellemzőket kapunk.

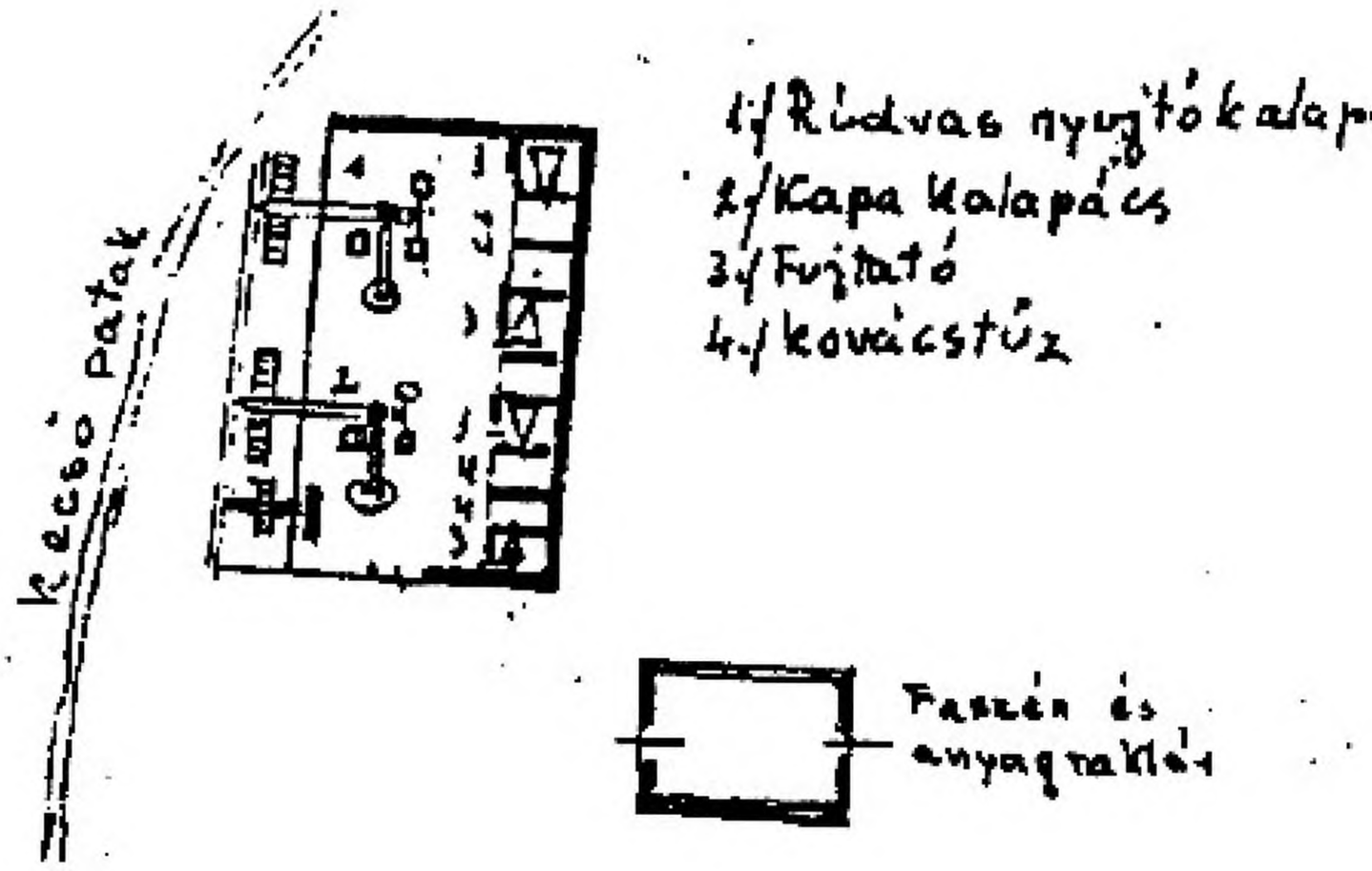
Minta neve	Összetétele %									
	SiO_2	MnO	TiO_2	Al_2O_3	CaO	MgO	P_2O_5	BaO	FeO	ΣFe
Imola	20,7	4,0	0,09	1,3	1,81	0,89	0,44	1,35	30,2	52,0
Felsőkelecsény	18,0	5,6	-	-	1,5	-	0,17	0,5	-	46,0
Trizs	17,4	4,06	0,16	4,12	1,25	0,3	0,34	0,73	27,35	48,2
Jósvafői minta	**21,6**	**7,57**	**0,12**	**2,78**	**1,15**	**0,45**	**0,34**	**1,18**	**57,99**	**49,7**

A Kecső - mint állandó vízfolyás - közelsége szintén valószínűsíti az esetleges kohóhelyet. Ennek további pontosítását mágneses mérésekkel, ill. a továbbiakban kikerülő darabok vizsgálatával kell folytatni.

A XV.századtól már alig találni említést a térségben folyó vasiparról. Ezt részben az erdők fokozatos kiirtását követő folyamatos vándorlás, másrészt az egyre jobban terjedő vízi-energiára alapuló technológiákhoz szükséges vízfolyások elégtelensége indokolja. A török hódoltság alatt készült adólajstromok említenek e térségből néhány települést, amelyek "sinvassal" adóztak, de ebben az időben a borsodi és gömör-tornai vasművességet fokozatosan kiváltja a Szepes-gömöri Érchegység területén roham léptekkel fejlődő vasipar.

A vasfeldolgozás a 19.században honosodik meg ismét Jósvafő környékén. A szőlőművelés és a kapásnövények (kukorica, burgonya) rohamos elterjedése egyre több mezőgazdasági szerárút (kapa, ásó, ekevasak, stb.) igényel. Ez lehetett az oka annak, hogy a közeli Mecenzéfről érkező hámorosok a múlt század második felében kis hámorüzemet építettek a községtől Ny-ra húzódó Kecső-völgyben. Építési ideje ismeretlen. Kiszely Gyula technika történész 1972.március 21-én Szedlák Mihály mecenzéfi hámorossal folytatott beszélgetése során készítette a 4.ábra szerinti vázlatot az üzemről, amelynek ma már csak falmaradványai találhatók meg. Szedlák 1923-ban még látta az üzemet, de elmondása szerint az 1925-ben már romokban hevert (KISZELY GY. 1972).

A vázlat alapján az üzemben 1 rúdvas nyújtókalapács, 1 kapakalapács, 4 kovácstűz fujtatókkal és egy köszörűkő működött.



4. ábra A Kecső-völgyi hámor elrendezése (KISZELY 1972)

Ennek az üzemnek a feladásával egy időben - 1921-ben - építette a Klein család a község északi részén, a Tohonya-völgy torkolatában az új kapahámort (VASTAGH-NOVÁKI 1964).

A trianoni békediktátum után a felvidéki hámorok az országhatáron túlra kerültek, ezért az új hámor működtetése igen jövedelmező volt, jó piaca volt termékeinek a környéken és az Alföld É-i peremén.

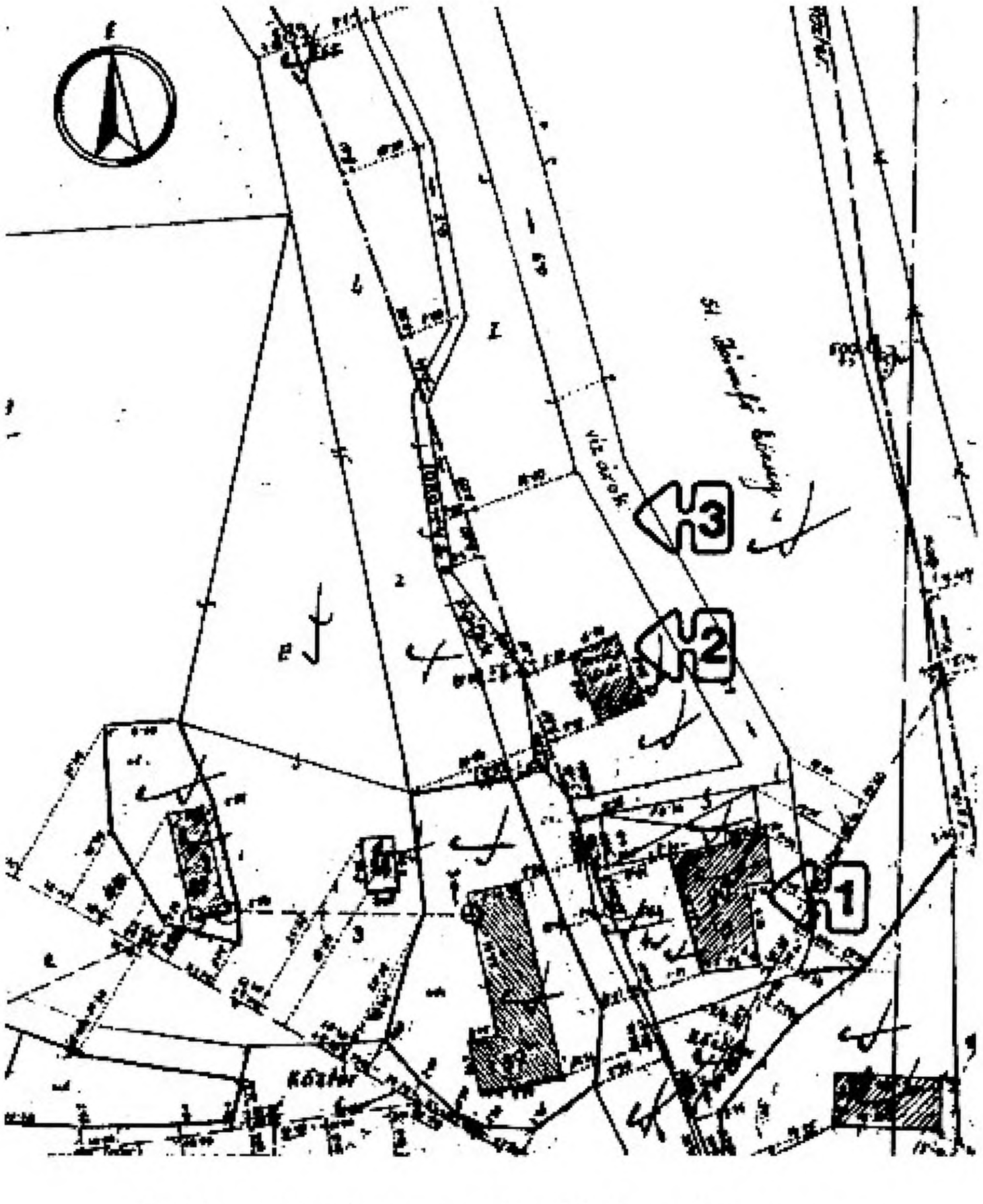
Hogy ezen a helyen korábban malom működött, azt a terület feletti rész „Malom felett" dűlőneve, ill. a forrás korábbi „Malom-forrás" elnevezése is bizonyítja.

A hely kiválasztásában valószínűleg szerepet játszott az a felismerés is, hogy a Nagy-Tohonya-forrás vízhőmérséklete télen a 15 C°-ot eléri, mivel feltörő vizéhez melegebb, mélykarsztból származó vizek is keverednek. A többi felvidéki hámor – így a mecenzéfiek is - télen általában nem, vagy korlátozott időben üzemelt, hiszen a kis patakok ekkor alig csörgedeztek, vagy teljesen befagytak.

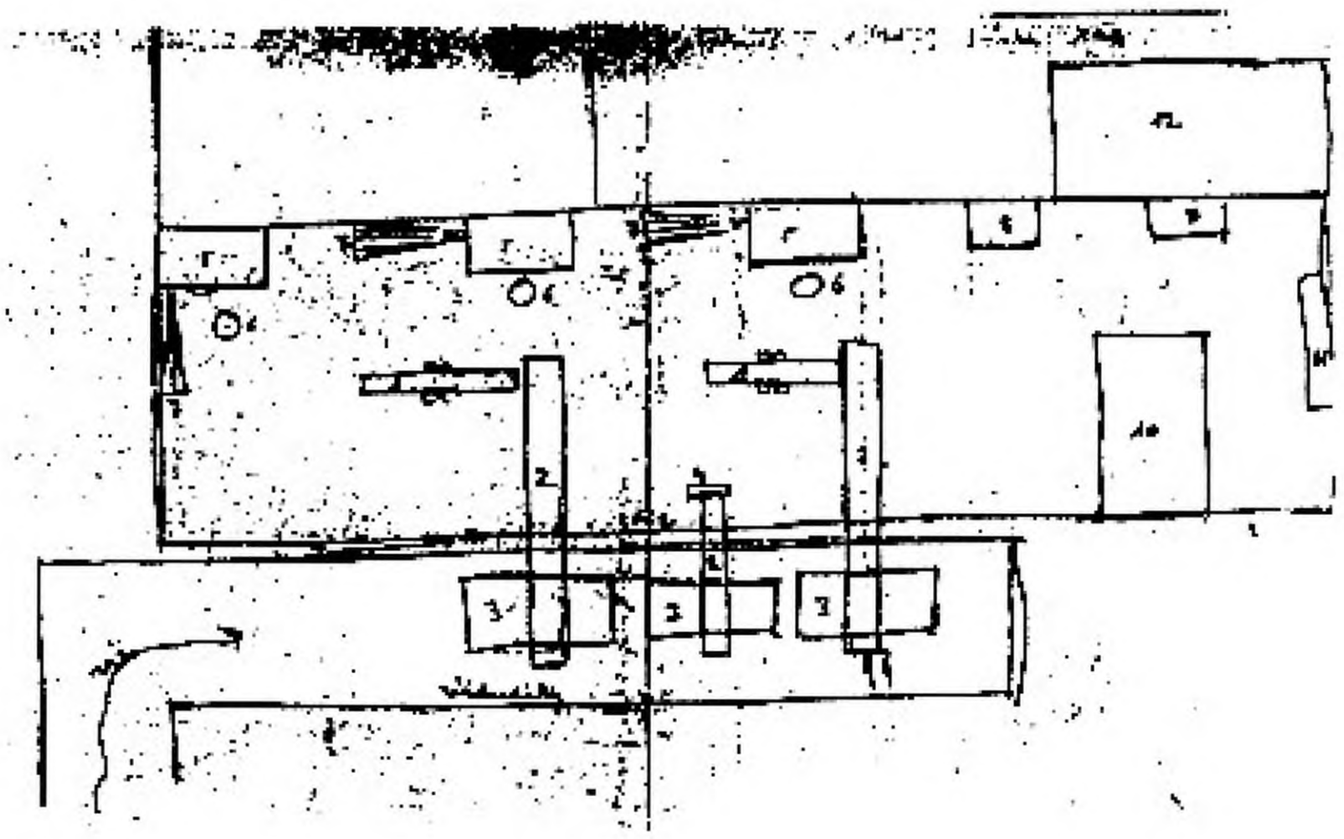
Első leírását Dr Vastagh Gábor és Nováki Gyula kéziratos jegyzeteiben olvashatjuk [VASTAGH-NOVÁKI 1964], akik Kovács László hajdani jósvafői hámorost kérdeztek ki emlékeiről. Az elmúlt évben pontos leírást és rajzokat is készített Beregszászi (Bak) Lajos jósvafői lakos, akik évekig dolgozott az üzemben [BEREGSZÁSZI 1995].

A Diósgyőrből ideszállított alapanyagból (zömében vasúti kerékráfokból, elhasználódott tengelyekből) kapákat, ásókat, ekevasakat, különböző vasalatokat

és igény szerint háztartási eszközöket (tűzvonó vasakat, palacsinta sütőket, stb) készítettek az ördögi ügyességű kovácsok a víz energiájával működtetett kalapácsokkal. A legyártott eszközök élezését szintén vízikerékkel hajtott nagy átmérőjű köszörűkövön végezték. A kapahámor jellegzetes zaja akkoriban éjjel-nappal betöltötte a völgyet. A kis üzem a mai Rákóczi F. utca végén, a 158-as helyrajzi számú telken állt. Az üzem környezetét az 5. ábra, elrendezését a 6. ábra mutatja.



5. ábra A Tohonya-völgyi hámor környezete
1 kapahámor, 2 szeszfőzde, 3 vízárok



1 = kalapács
2 = vízikerék gerendája
3 = vízi kerék
4 = köszörűkő
5 = kobó
6 = kis üllő
7 = fújtató
8 = rugós kalapács
9 = prés
10 = kemence samottéglából (külön nagy kéményel)
11 = smirgli köszörű

12 = szívógázmotor háza

6. ábra A Tohonya-völgyi hámor üzemelrendezése (VASTAGH-NOVÁKI 1964)

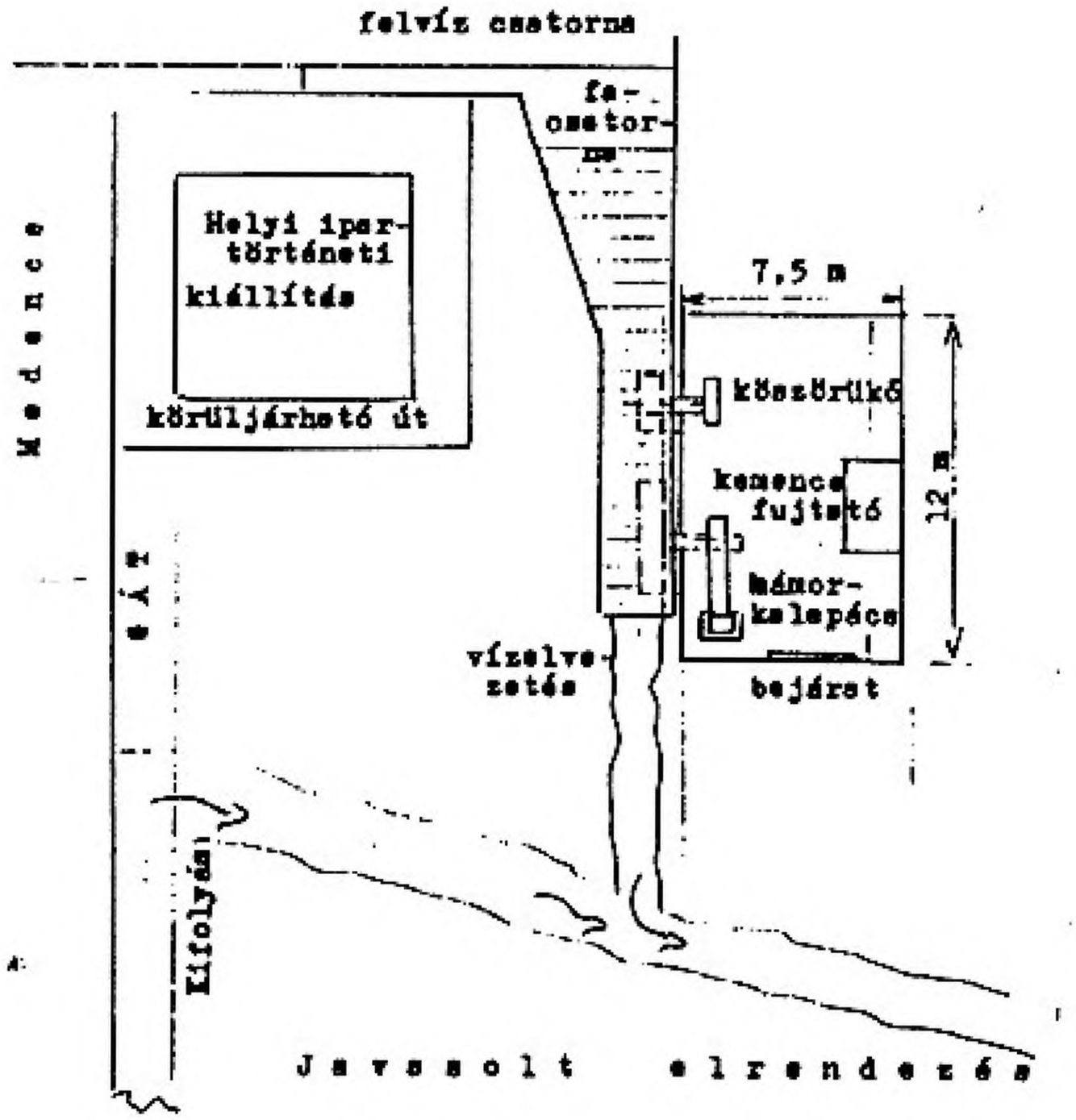
Az üzemben két kalapács és egy köszörű működött vízzel hajtott, 2 méter átmérőjű, 120-130 cm széles vízikerekek által hajtva, amelyekre a kerekek fölé épített facsatornából, a kovács által mozgatott dugókon keresztül ömlött a víz. A kis izzítókemencék előtt egy-egy üllő állt, később telepítettek egy rugós kalapácsot és egy kis prést is. Az üzemben villany világítás volt a Klein család saját áramfejlesztőjétől ellátva.

A legnagyobb izzító kemencében fával fűtöttek, ennek fújtatóját egy szívógáz motor hajtotta, amelyet egy külön toldaléképületben helyeztek el. A három kisebb izzítókemencét faszénnel üzemeltették, kézi fújtatással. A faszenet derenki emberek égették a Klein család számára. A hámor védjegye Klein Antal tulajdonos nevének kezdőbetűi: **KA** volt. Ezt egy kis beütő kalapáccsal minden termékükbe beütötték.

A harmincas évek végén - a térségben monopol helyzetben lévő Rima-Murány Rt. nyomására a hámort bezárták. A tulajdonos Klein család kitelepítését majd fizikai megsemmisítését követően az üzem pusztulásnak indult, széthordták, helyére családi házat építettek. Vízvezető árkának nyomai a Nagy-Tohonya-forrás előterének rendezése során szinte nyomtalanul eltűntek. A véletlen egy

nagy átmérőjű tölgyfa gerendát őrzött meg a hajdani hámorból, ez a tájház helyi ipart bemutató kiállításán látható.

Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatósága tervezi, hogy ennek a kapahámornak egy rekonstruált mását felépítse a Tengerszem-tó előterében, ahol a bemutató jellegű működtetéshez szükséges vízmennyiség és egy megfelelő szintadottságokkal rendelkező telepítési hely is rendelkezésre áll. Ennek elrendezését a 7. ábra mutatja.



7. ábra A tervezett rekonstruált kapahámor elrendezése (SZABLYÁR 1998)

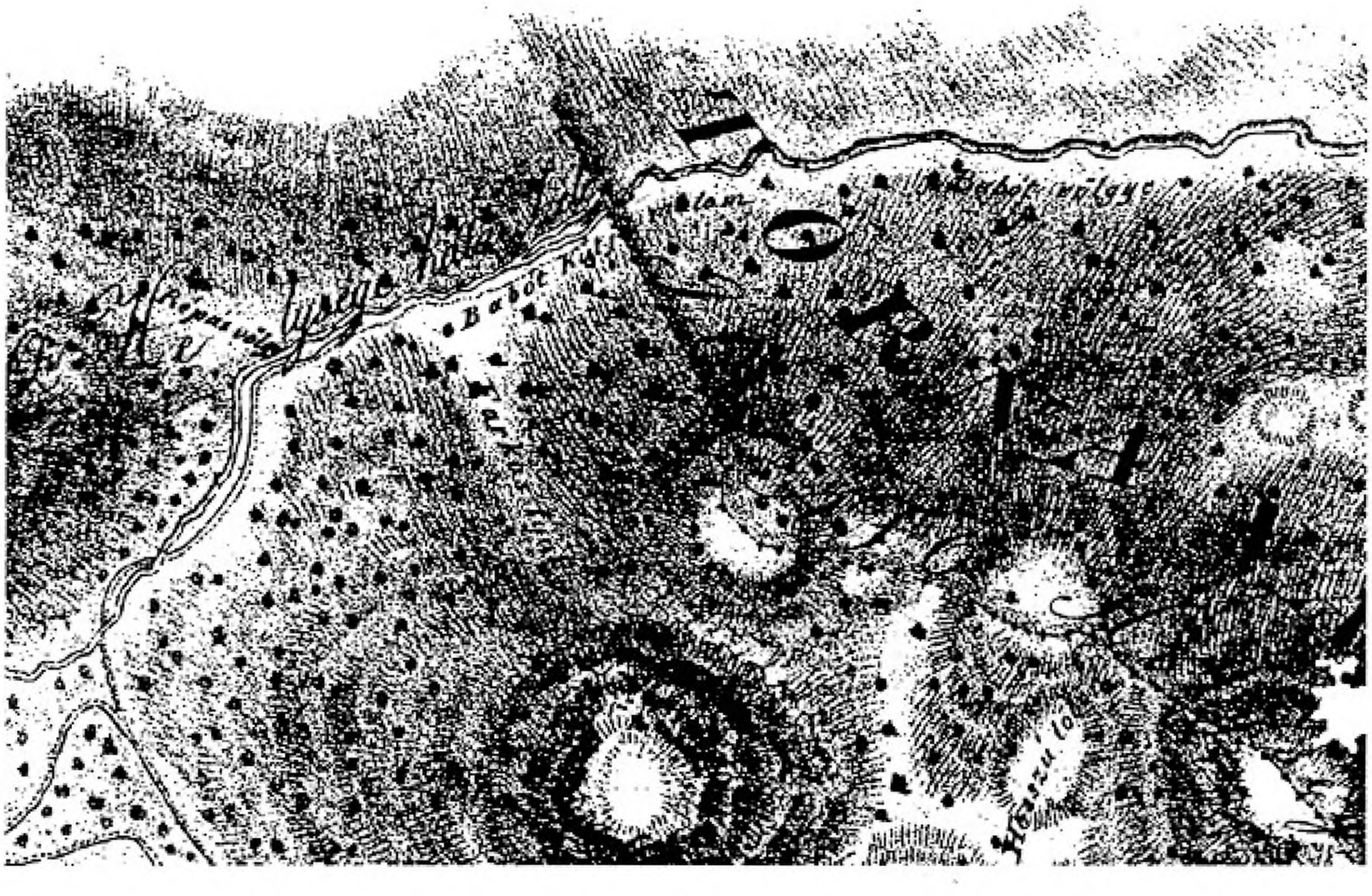
Jósvafő vízimalmai

Nem kevés jelentőséggel bír a kora középkori társadalmak fejlődésében a vízimalmok megjelenése. Míg két személy kézi-malmon óránként 4,5-7 kg lisztet volt képes megőrölni, addig egy vízimalom 150 kg-ot. Az első vízimalmokat a XI. század végén építették Magyarországon. Teljesítményük 0,5-1 LE volt (1 LE= 0,73549 kW). A korábban idézett 1399-es leleszi konvent levele már működő és használaton kívüli vízimalmot említett Jósvafőn.

A középkor és az azt követő századok vízerőre alapozott iparáról eddig nem került elő adat, vagy tárgyi emlék a község területén.

Az 1782-85. között készült első katonai felmérés térképlapjai feltüntették az ipari és gazdasági létesítményeket – így a malmokat – is. Jósvafőn két malmot jelöltek; egyiket a mai Nagy-Tohonya-forrás előterébe, másikat a mai Tengerszem-tó völgyébe.

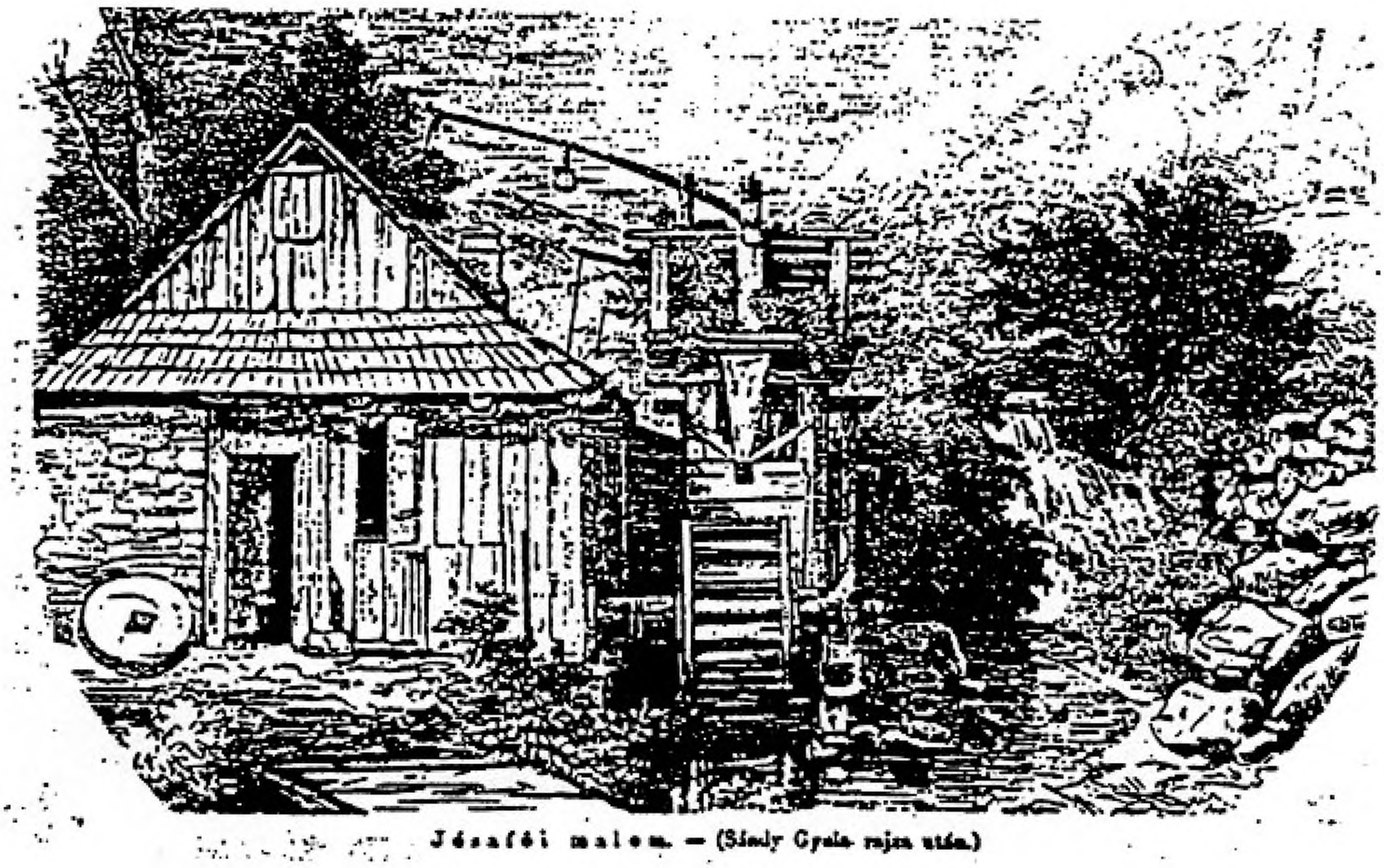
A Baradla-barlang jelentős részeit feltáró, majd első tudományos igényű leírását, térképét elkészítő Vass Imre 1829-ben kiadott „Fekte területe az AGGTELEKI BARLANGNAK egész Ki terjedésében" című térképlapján a barlang alaprajzi vetületét a felszínnel együtt ábrázolta. Ezen a Kecső völgyében – a mai Babot-kút magasságában feltünteti a „Babot kútja malom" helyét és malomárkát (8.ábra). Ez a malom akkor közigazgatásilag a ma Szlovákia területén lévő Kecső községhez tartozott, a trianoni határrendezés során Magyarországon maradt, de ekkor már romokban hevert. Alapfalait, malomárkát a forrás 50-es években történt foglalásakor végleg eltüntették.



8. ábra A „Babot kútja malom" Vass Imre térképén

A XIX.századból újra felbukkannak a jósvafői malmok emlékei. A jósvafői Klein család utolsó leszármazottja - a nemrég elhunyt Zádor Lajos - foglalta össze a Klein család jósvafői vízhasznosítási tevékenységét (ZÁDOR L. 1982). Leírása szerint a mai Tengerszem-tó gátjának helyén nagyapja 1840-ben építette

meg a megszerzett vízjog alapján az ún. "felső-malmot". Erről Sándy Gyula - barlangi témájú festményeiről is ismert - festő rajza ad hiteles képet, amelyet a Vasárnapi Újság egyik 1863-as száma közöl, "A jósvafői malom, s az aggteleki barlang vizei" c. írás illusztrációjaként (9. ábra).



Jósvafői malom. — (Sándy Gyula rajza után)

9. ábra A „felső malom" Sándy Gyula metszetén (1863)

A vízi malmok korabeli jelentőségét érzékelteti az az 1863-ból származó statisztika, amely az akkor működő malmok energiaforrásonkénti megoszlását mutatja:

Gőzmalom:	**174**
Hajómalom:	**4.301**
Patakmalom:	**9.173**
Szélmalom:	**475**
Szárazmalom:	**7.966**
Összesen:	**22.089**

Egy 1906-os összesítés a vízimalmok működtetési idejét összegzi. Jól érzékelhető, hogy egész évben a malmok mindössze **6,7 %-a** üzemelt, így – mint Jósvafőn is – ezeken a helyeken igyekeztek kihasználni teljes mértékben a rendelkezésre álló olcsó energiát:

Üzemidő/év	Malmok száma	%
4 hónapig	3 391	20,2%
5 hónapig	1 150	6,8%
6 hónapig	3 081	18,3%
7 hónapig	962	5,7%
8 hónapig	2 156	12,8%
9 hónapig	1 437	8,6%
10 hónapig	3 030	18,0%
11 hónapig	496	2,9%
12 hónapig	1 130	6,7%
Összesen	**16 833**	**100%**

A Klein család a Törőfej-völgy alsó végében megépitette az un. villanytelepet, amelynek turbinájához egy nyitott árokban vezették tovább a vizet a malomtól. Az ide telepített áramfejlesztő kezdetben a család birtokában lévő lakó- és gazdasági épületek világítását szolgálta, majd 1917-től a község lakóházait is ellátta. A falusi lakosok lámpánként és havonta 3-4 tojással vagy napszámmal fizettek. Ekkor már egy cséplőgépet is hajtottak a termelt árammal.

A Tengerszem-tó megépítésével egyidejűleg új turbinát telepítettek a Jósva felduzzasztott vizére. A Magyar Turista Szövetség 1937-ben 18 lóerős turbina üzemeltetésére szerzett vízjogi engedélyt. Az így termelt energiával világították ki a barlangot és a később itt megépült Tengerszem Szállót.

A Klein család a Törőfej-völgyből egy ásott árokban tovább vezette (közel szintvonalon) a Jósva vizét, és a községi temető alatt megépitette az. un. "középső malmot". Itt a vízi erő kiegészítésére egy faszénnel fűtött un. szívógáz motort is telepítettek, ezzel a malom őrlési teljesítménye napi 60 mázsára nőtt.

1902-ben építette a Klein család a község alsó végén az un. "alsó malmot", ezzel gyakorlatilag teljesen kihasználva a patak energiáját.

Ennek az őrlési teljesitménye 25 mázsa volt naponta, de igen kedvelt volt a benne őrölt grízes nullás liszt, amit akkoriban csak a nagy gőzmalmokban tudtak őrölni. Ebben a malomban működött egy hántoló gép is, és udvarán egy kendertörő. A Törőfej-völgyi villanytelep lebontása után ebbe a malomba került

az áramfejlesztő dinamó is. Sajnos ez a malom a II. világháború után teljesen elpusztult. Ma még a malom melletti gazdasági épület és a kendertörő beton alapja látható. Romjaiban felismerhető még az alsó malom árkának kiágazása, ill. ennek műtárgyai. A malom és a kendertörő vasalkatrészei a vasgyűjtés áldozataivá váltak.

A télen sem befagyó források és patakok a malmokat a legnagyobb hidegben is üzemeltették. A község 19. század eleji kántor-tanítója Kiss Dániel pontosan vezetett naplójában (1819-37) maradt fenn az alábbi bejegyzés:

„...1822. Január 10^{kén} ...- e tájban valamennyi kegyetlen hideg volt, mind ide küldötték Sibériából, sok helyeken ekkor a malom, a víz, talán még a molnár is meg-fagyott, ennél fogva, **minthogy itt soha sem fagy el a víz**, 4, 5, 6 sőt 8 mérföldről is voltak az itt lévő malmokba, még Eger tájjékáról is, Nádasd nevű faluból is volt egy szekér." (Nádasd valószínüleg Borsodnádasd!).

Az elmúlt hat évszázad során Jósvafőn működött helyi ipar emlékeinek jelentős része elpusztult. Az utóbbi évtizedekben végzett hely- és ipartörténeti kutatások megteremtették annak az alapját, hogy ezek az ipartörténeti emlékhelyek bemutathatók legyenek, tovább bővítve az ide látogató évi több száz ezer látogató programját. Ennek a jelentőségét felismerte a terület gazdája, az Aggteleki Nemzeti Park is , aki ma már a különleges barlangvilága miatt az UNESCO Világörökség listáján szereplő karsztterület mellett az épített – kultúr- és ipartörténeti - emlékek megóvását, megmentését és bemutatását is feladatának tekinti.

Végül köszönetet mondok helytörténeti kutatásaimhoz szakmai segítséget nyújtó jósvafői lakósoknak, Dely Jánosnak és Beregszászi (Bak) Lajosnak, az Öntödei Múzeumnak, a nemrég elhunyt Kiszely Gyula technikatörténésznek, a 100 éves fennállását ez évben ünneplő miskolci Herman Ottó Múzeum vezetésének és az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóságának.

Irodalom:

BEREGSZÁSZI (BAK) LAJOS 1995: Jósvafői szerszám- és kapagyár ; Jósvafői helytörténeti füzetek, 1995., 2.sz. p=10-15;

DÉNES GYÖRGY 1979: A Jósva és mellékvizei az Árpád-kori oklevelekben Hidrológiai tájékoztató , 1979. április; p=36-38;

DÉNES GYÖRGY 1998: A Jósva-völgy középkori történeti földrajzának áttekintése (Kézirat), Budapest;

HECKENAST GUSZTÁV 1962: A vaskohászat története Magyarországon a honfoglalástól a XVIII. század közepéig; BKL Kohászat 1962. 7. Szám, p=330-334;

HECKENAST – NOVÁKI – VASTAGH – ZOLTAY 1968: A magyarországi vaskohászat története a korai középkorban; Akadémiai Kiadó, Budapest, 1968., p=58-59.;

HECKENAST GUSZTÁV 1980: A vashámor elterjedése Magyarországon (14-15.század), Történelmi Szemle 1980/1, p=1-29.;

HECKENAST GUSZTÁV 1981: A vaskohászat Magyarországon a feudalizmus évszázadaiban; BKL Kohászat, 114.évf., 1981. 11.sz. p= 472-475;

MAUCHA LÁSZLÓ 1986: Az Észak-borsodi Karsztvidék regionális jelentőségű távlati vízbázis, vízbeszerzési, vízkutatási terve; VITUKI Hidrológiai Intézet, Budapest, 1986.

MAUCHA LÁSZLÓ 1998: Az Aggteleki-hegység karszthidrológiai kutatási eredményei és zavartalan hidrológiai adatsorai 1958-1993; VITUKI RT. Budapest;

SZABLYÁR PÉTER 1994: Helytörténeti- és ipartörténeti emlékek a jósvafői Kecső-völgyben; Jósvafői helytörténeti füzetek 1994.1.sz., p.=16-22.;

SZABLYÁR PÉTER 1995: Írásos emlékek a jósvafői Kecső-völgyi hámorról ; Jósvafői helytörténeti füzetek, 1995.2.sz., p=4.;

SZABLYÁR PÉTER 1996: The role of karstic springs in the development of industries in Jósvafő ; Proceedings of „Research, Conservation, Management" Conference Aggtelek, Hungary, 1-5 May 1996; p=253-260;

SZABLYÁR PÉTER 1998: A jósvafői kapahámor rekonstrukciójának helyzete, Jósvafői helytörténeti füzetek, 1998. 9.sz., p=16-17.;

SZABLYÁR PÉTER 1999: Jósvafői malmok és hámorok; Élet és Tudomány LIV. évf., 26. szám, p= 811-814;

VASTAGH – NOVÁKI 1964: Adatok a jósvafői volt Klein Antal-féle vashámorról - Kézirat, 1964., Öntödei Múzeum adattára, Budapest;

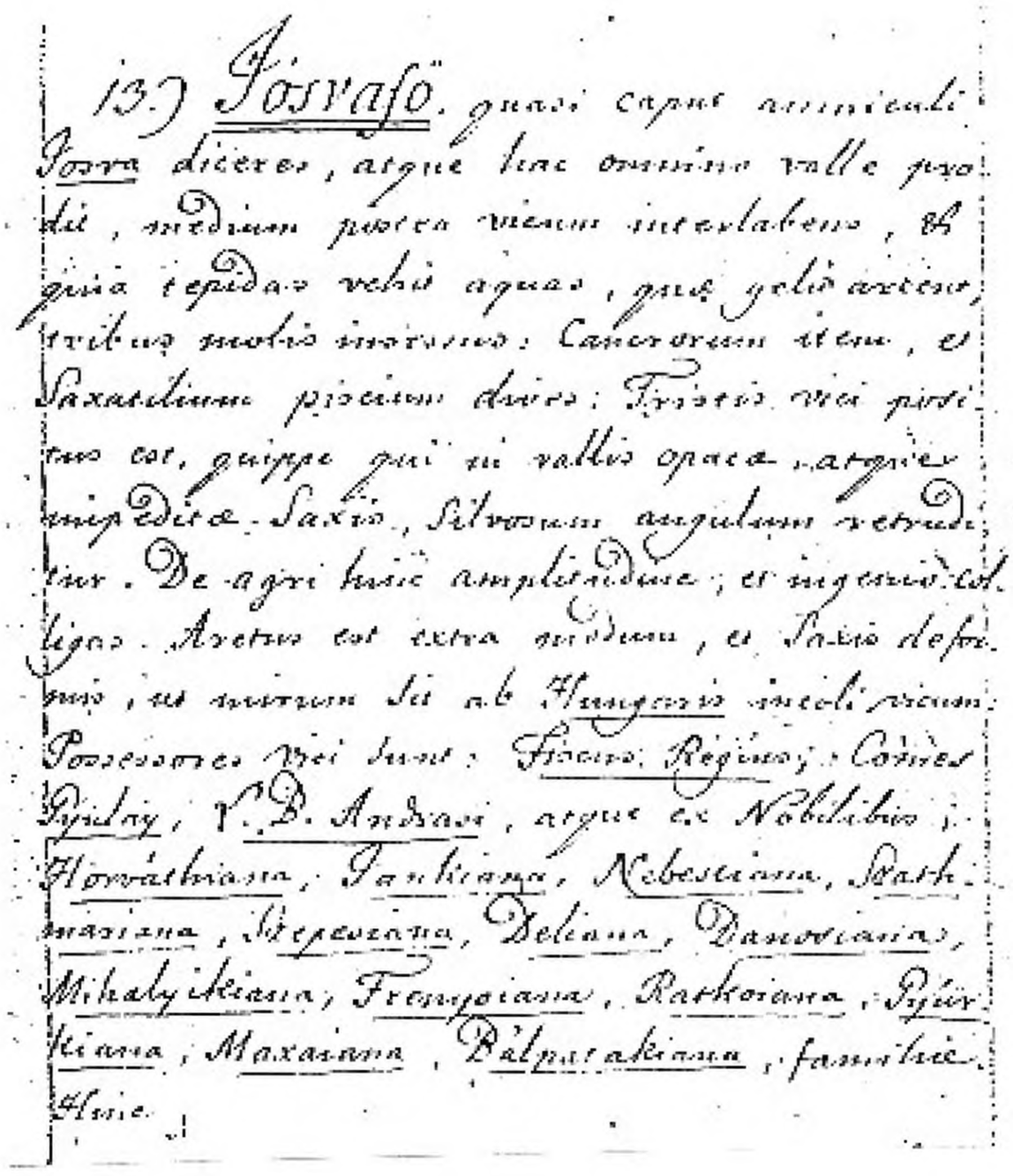
VASTAGH GÁBOR 1972: Metallurgische Folgerungen aus den Ausgrabungsfunden der Eisenverhüttung des XI-XII.Jh., Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae 24, p. 241-256]

VASTAGH GÁBOR 1986: Régi vaskohászat Jósvafőn; BKL Kohászat, 119.évf., 3.sz. p= 115-118;

ZÁDOR LAJOS 1982: Élet és Tudomány XXXVII.évf. 42.sz., 1982.X.15.

ZÁDOR LAJOS 1983: "Kedves Élet és Tudomány" - hozzászólás Selmeczi Kovács Attila: Régi malmok és molnárok c. cikkéhez; Élet és Tudomány XXXVIII.évf., 15.szám 450.p.,

16 Jósvafő említése Bél Mátyás (1684-1749) Torna megye történelmét és földrajzát ismertető, kéziratban fennmaradt munkájában



13.) Jósvafő. quasi caput arminculi Joova dicetur, atque hinc omnino valle pro-fluit, medium pueros vicum interlabens, & gria tepidas vehit aquas, quæ gelidæ accessu, tribus molis instructus: Cancrorum item, et Saxatilium piscium duas: Fontis vici pari-ter est, quippe qui in valle opaca, atque umbrifera Saxis, Silvarum angulum vestien-tur. De agri hujus amplitudine; et ingenio col-ligo. Avenæ est extra modum, et Saxis defor-mis, ut mirum sit ab Hungaris tam celebratum. Possessores hui jus: Fiscus Regius; Comes Gyulay, L.B. Andrasi, atque ex Nobilibus; Horváthiana, Jankiana, Nebesciana, Szathmariana, Szepesiana, Deliana, Danosiana, Mihalyidiana, Frenyaiana, Ratkoiana, Gyürkiana, Maxaiana, Bálpatakiana, familiæ. Hujus.

MATTHIAS BELIVS

Bél Mátyás

Az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár Batthyány-Gyűjteményében őrzött kézirat leírásának 13. pontja a Jósva forrástól végigfolyó, meleg vizű, három gáttal ellátott, rákokban és sziklák között élő halakban gazdag patakról, barátságtalan, sötét és nehezen megközelíthető völgyekről, gazdag mezőkről, száraz, sziklás vidékről és annak magyar lakosairól szól. Földbirtokosként a Királyi Kincstárt, *Gyulai* és *L.B. Andrási* földbirtokosokat, és a helyi nemesek közül: *Horváth, Janki, Nebesti, Szathmári, Szepesi, Deli, Danosi, Mihályi, Frenyói, Ratkói, Gyürki, Maksai (Maxai), Bálpataki* családokat említi.

Újabb részletek az Első Jósvafői Matriculából

22. oldal:

„Anno 1779. Messze lévén a Predikátor pinczéje épen az Ekklésia szőllője felett, Számára a nemes Ekklésia köz akaratból a Paróchiához közel á falu mellett épített egy sindelyes pinczét. Ugyan ebben az esztendőben a parochia is renováltatott és a Templom is újonnan be sindelyeztetett. A kis Gallyai út is meg igazíttatott és az igazítására költött az Ekkla Ftot Hubg. 15.""

23. oldal:

„Fundi Templares: Vagyon egy szöllő, mellyet Miser Mihály testált az Ekklésiának, az Ekklésia műveli, és á hasznát á Templom szükségére fordíttyák.Két nyomásban vagynak Désma adó földek. A Hegy tetőn való föld mind a Pap Galyán, mind a Mizske hegyén. A más nyomásban á kis Galya megi. Ezekből a Désma a Templomba jár. Vagynak szöllők is mellyekből désmát adnak, á mint az Ekklésia ládájában levő levelből meg tetszik....
17 January 1780

29. oldal:

Az Úri Szent Asztalhoz tartozó Szent eszközök

1[no] Vagyon egy ezüst Aranyos pohár mellyet á mint a rajta való betük mtattyák N. Deli András tsináltatott a maga költségén Anno 1702

2[no] Vagyon más ezüst Aranyos pohár is, mellyet ugyan N. Deli András tsináltatott kurátorságában az Ekkla költségén Ao 1705

3[no] Egy ezüst kanna, belöl aranyos, mellyet á Nemes Ekklésia számára tsináltatott ugyan N. Deli András maga költségén 1773 [ik] Esztendőben

4[no] Vagyon egy gyols abrosz, mellynek a szélei aranyak és veres selyemnek ki vagynak varrva. Vagyon más abrosz is gyols á szélein fejer tsipke.

5[no] Egy selyem keszkenő, török munka (ez a sor áthúzva)

6[no] Két fejér keszkenők selyemmel és arannyal varrattak

7[no] Egy búza virág színű selyem keszkenő

8no Egy zöld és veres koronájú selyem keszkenő, mellyet ajándékozott N. Deli István élete párja Oláh Mária

9no Egy kék bíbor keszkenő, mellyet ajándékozott N. Tiszt. Ardai Sámuel annakidején ezen Nemes EcclánakLelki Pásztornak élete párja Bodolai Zsófia Asszony 1766^{dik} esztendőben

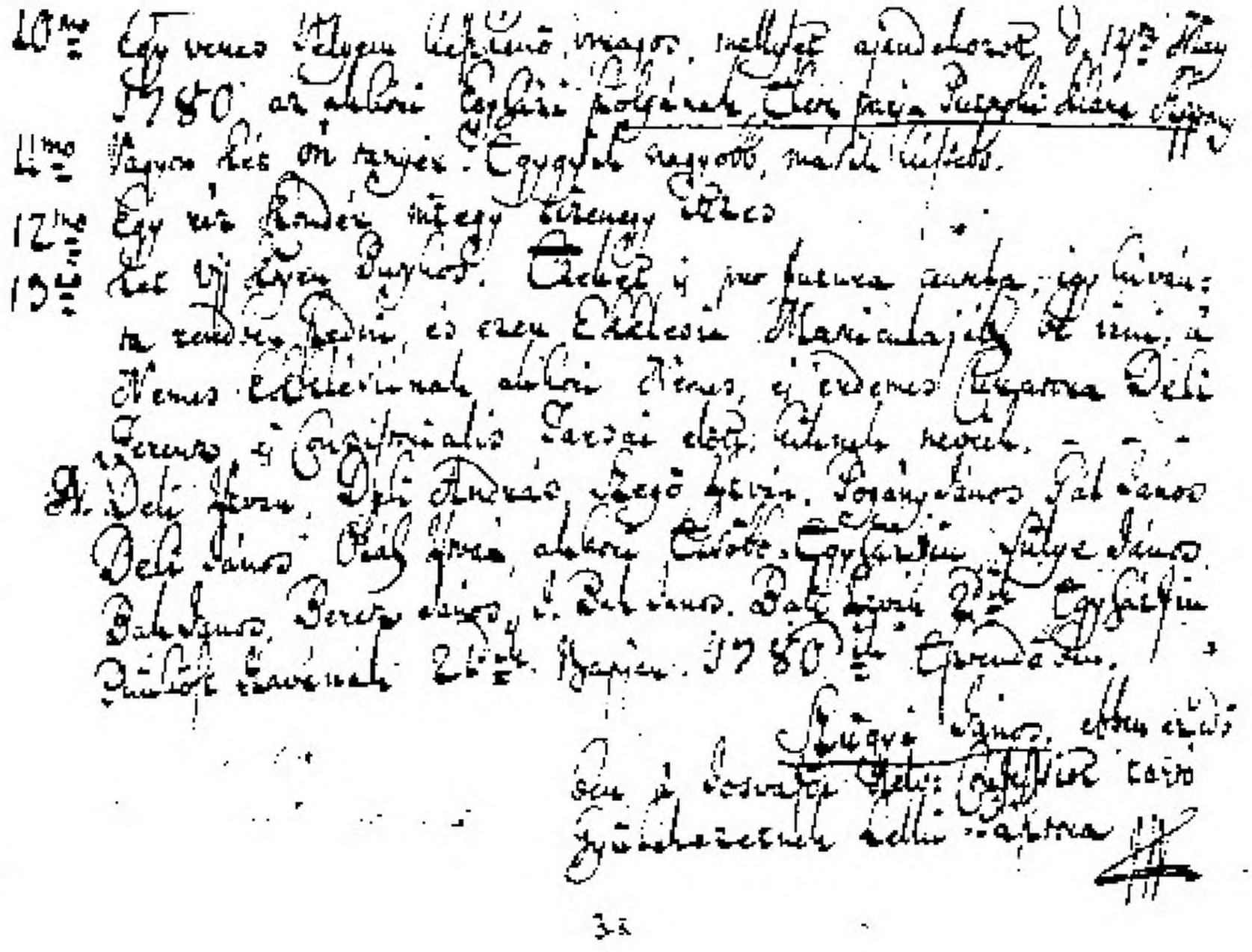
10no Egy veres selyem keszkenő, virágos, mellyet ajándékozott d. 14ta May 1780 az akkori egyházi szolgának élete párja Putnoki Klára Asszony.

11no Vagyon két ón tányér. Egyik nagyobb másik kisebb.

12no Egy réz kondér mtegy tizenegy ittzés

13no Két ujj ..... butykos. Ezeket is .....igy kívánta rendben szedni és ezen Ekklésia Matriculájába beírni, a Nemes Ekklésiának akkori Nemes és érdemes Curatora Deli Ferenz és Consistoriális Társai előtt, kiknek nevük...
N. Deli István, Deli András, Szegő istván, Pogány János, Gál János, Deli János, Oláh istván, , akkori elsőbb egyházfiu Silye János, Bak János, Berez János, I. Bak János, Bak István 2^{dik} egyházfiu Pünkösd Havának 21^{dik} napján 1780^{ik} Esztendőben

Szügyi János ebben az idő-
ben a jósvafői Helv. Constitutiot tartó
Gyülekezetnek Lelki Pásztora



Jósvafői anyakönyvek III.

A Jósvafői Helytörténeti Füzetek 7. *számában (1997) megkezdtük részletek közlését az I. és II. Jósvafői matriculából. Ennek folytatása következik most a* ***200 évvel ezelőtt meghalt, ill. született jósvafői polgárok és a házasságkötések*** *részletezésével (II. Jósvafői matricula alapján)*

Meghaltak 1799-ban

Hónap	*Halálozás napja*	*Temetés napja*	*Elhunyt személy*	*Élet-kor (év)*	*(hó)*	*(nap)*
Jan.	*12*	*14*	*Nemes Szegő Istvánné*	*66*		
Febr.	*12*	*14*	*Özv. Miser Istvánné*	*63*		
Márc.	*4*	*5*	*néhai idősbb Silye János felesége*	*53*		
	u.akkor	*u.akkor*	*Oláh István leánykája*	*2*		
	10	*12*	*özv. Ns.Deli Ferencz*	*85*		
Apr.	*6*	*8*	*Özv. Bak János*	*96*		
	19	*21*	*Nemes özv. Deli Istvánné*	*78*		
	20	*22*	*Bak Jánosné*	*55*		
Maj.	*5*	*7*	*Idősbb Ns. Deli Jánosné*	*56*		
	19	***21***	*Nemes Deli Ferencné*	***46***		
	20	***22***	*Tarjányi Mihályné*	***37***		
Sept.	*17*	*19*	*Ifju Bak György fiacskája*		*1*	*1*
Okt.		*9*	*Özv. Miser István*	*72*		
Nov.	*11*	*13*	*Özv. Bak Márton*	*88*		
Dec.		*24*	*Tarjányi Mihály leánykája*		*10*	*2*

(Az elhalálozottak ***átlag életkora 53*** *év volt, ebből 10 év alatti gyermek 3 (20%), 18-60 év közötti 5 (33%), 60 év feletti 7 (46 %). Legtöbben –3-an – márciusban, áprilisban és májusban hunytak el.*

Házasságkötések 1799-ban

1799-ben 7 házasságkötést jegyeztek be az anyakönyvbe, ebből 5 januárban (3 azonos napon) 2 februárban (azonos napon) volt. Január 6-án ***Váradi Mihály*** *és* ***Russzó Barbara*** *(zádorfalvi hajadon); jan. 23-án* ***Garan János*** *és* ***Bak Erzsébet*** *(jósvafői hajadon); jan. 30-án* ***Szőr János*** *és* ***Szegő Mária*** *(jósvafői hajadon),* ***Liptai János*** *és* ***Nagy Mária*** *(színi hajadon), és* ***Bak Mátyás*** *és* ***Szűts Klára*** *(aggteleki hajadon). Február 4-én* ***Tóth György*** *és* ***Varga Erzsébet*** *(színi*

hajadon) ugyanaznap ***Zádor Sámuel*** *és* ***Garan Mária*** *(jósvafői hajadon kelt egybe.*

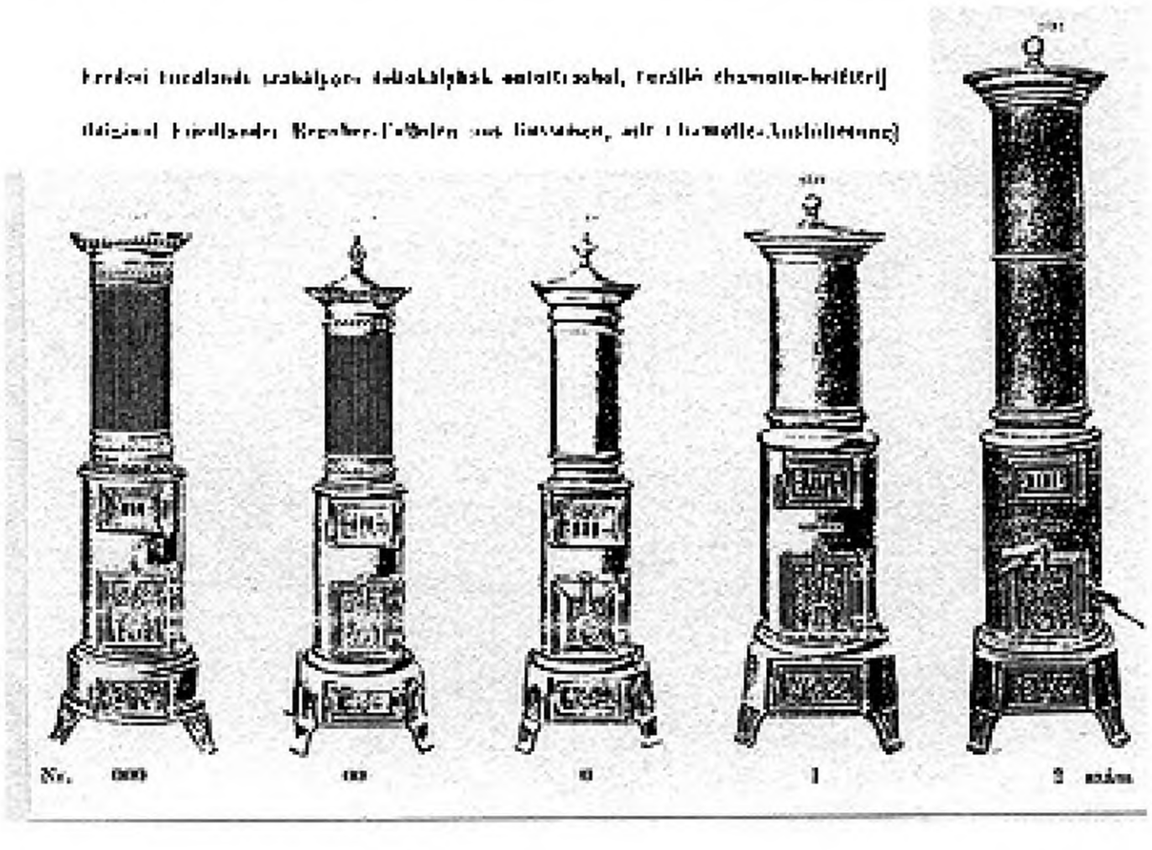
Születtek 1799-ben

Születése napja	*Keresztelés napja*	*Apja neve*	*Anyja neve*	*Név*	*Kereszt-apa*	*Kereszt-anya*
Jan. 1.	*3.*	*Bak István*	*Jóna Erzsébet*	*Sára*	*Pogány István*	*Diczházi Judith*
	8.	*Garan Mihály*	*Varga Susánna*	*Ádám*	*Oláh Márton*	*Darnai Judith*
	u.a.	*u.a.*	*u.a.*	*Éva*	*Szabad Márton*	*Mester Éva (ikrek)*
Márcz. 2.	*6.*	*Tarjányi Mihály*	*Jamniczki Sus.*	*Mária*	*Gál András*	*Jóna Erzsébet*
21.	*25.*	*Berecz István*	*Ötvös Sára*	*Mária*	*Domján István*	*Farkas Mária*
Apr.10.	*14.*	*Oláh István*	*Nagy Erzsébet*	*Mária*	*Domján Zs.*	*Farkas Mária*
19.	*21.*	*A.Gál András*	*Ardai Judith*	*András*	*Ns. Deli György*	*Szabó Mária*
20.	*20.*	*Ns. Deli József*	*Ardai Erzsébet*	*Mária*	*Berecz János*	*Bak Katalin*
Máj. 6.	*8.*	*Tóth János*	*Kováts Mária*	*Mária*	*Deli Ferencz*	*Deli Borbála*
26.	*28.*	*Garan András*	*Kovács Susánna*	*János*	*Berecz János*	*Bak Kata*
Ján. 10.	*12.*	*Ns. Tarczali András*	*Bene Erzsébet*	*István*	*Deli János*	*Halas Erzsébeth*
26.	*30.*	*Ifj. Bak István*	*Valkai Mária*	*Mária*	*Deli György*	*Bósa Éva*
July. 13	*15.*	*Ns. Deli János*	*Halas Erzs.*	*János*	*Domján Ist.*	*Farkas Mária*
17.	*u.a.*	*Csibi Miklós*	*Gál Katalin*	*János*	*Pogány Pét.*	*Jósa Susanna*
17.	*21.*	*Miser János*	*Doszpoly Mária*	*Borbála*	*Domján Istv.*	*Farkas Mária*
Aug. 19.	*23.*	*Bak András*	*Orbán Mária*	*János*	*Ns. Deli György*	*Vincze Judith*
19.	*26.*	*Ifju Bak György*	*Farkas Mária*	*János*	*Domján István*	*Farkas Mária*
Sept.20.	*21.*	*Silye István*	*Pogány Mária*	*Márton*	*Váradi András*	*Váradi Judith*
Okt. 1.	*2.*	*Nemes Deli György*	*Szabó Mária*	*Mária*	*Domján István*	*Farksa Mária*
Nov. 24.	*25.*	*Szalai Mihály*	*Kankutya Mária*	*Borbála*	*Váradi András*	*Váradi Judith*
28.	*30.*	*Lipták János*	*Nagy Mária*	*Mária*	*Deli György*	*Szabó Mária*

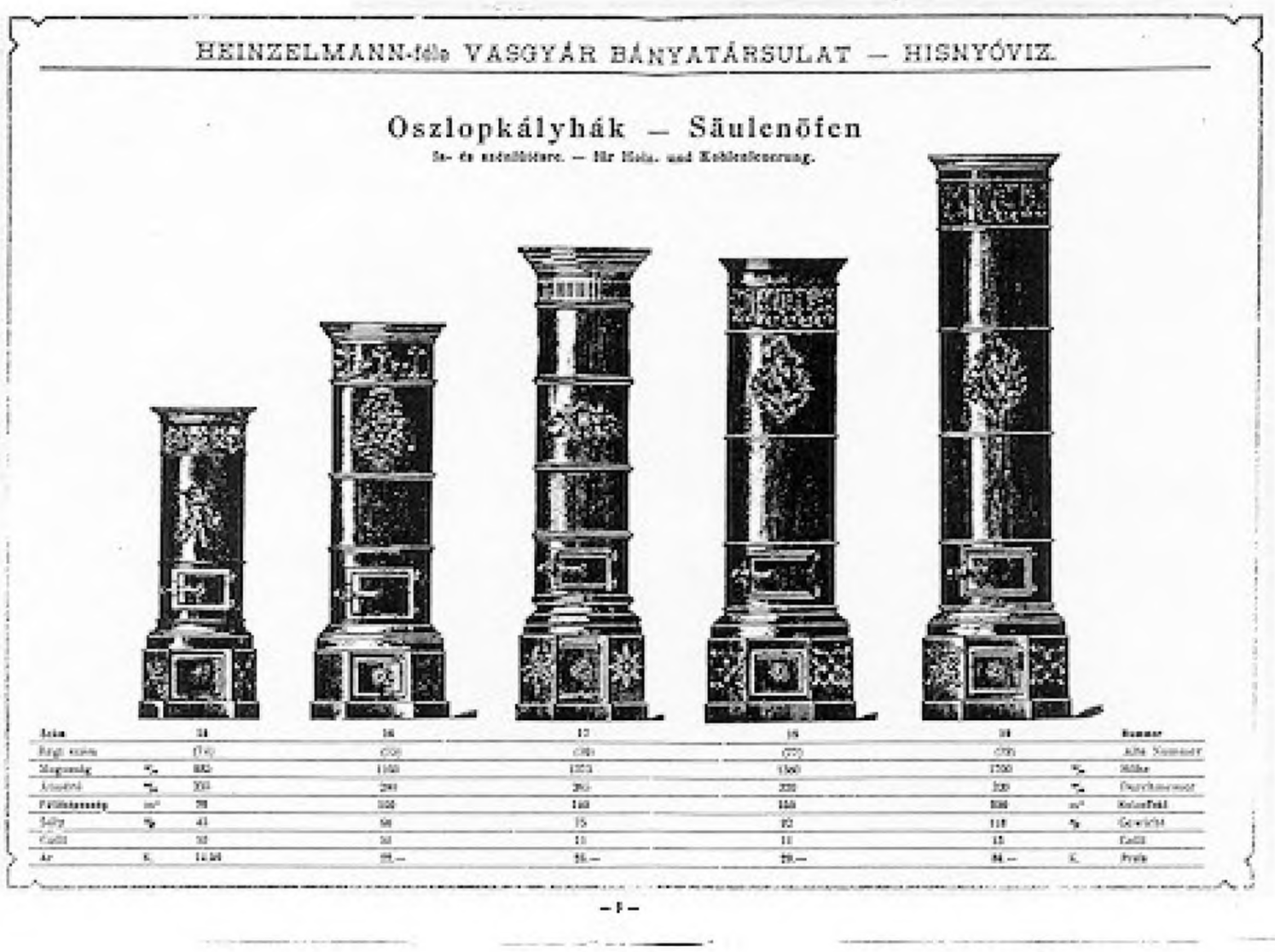
A tájház öntöttvas kályháinak eredete II.

Az elmúlt években a tájház gyűjteménye néhány míves öntöttvas kályhával gazdagodott. Id. Ráki János adományaként került a gyűjteménybe egy **„Friedland"** típusú oszlop-kályha. A ***Schopper J.G.*** budapesti vaskereskedő cég 1913. áprilisi katalógusa az alábbi adatokat rögzíti erről a típusról: magasság: 1450 mm; fűtőhenger átmérő: 250 mm; füstcső átmérő: 105 mm; súly: kb. 64 kg; fűtőerő 85 m^3; ára: fekete kivitelben 60,3 K, csiszolt kerettel 65 K, samott betét külön 4 K.

Eredeti friedlandi kályhák — *Original Friedländer Öfen*



A másik oszlopkályhát a Murány völgyében lévő **Hisnyóvizen** gyártották a századfordulón a **Heinzelmann-féle Vasgyár Bányatársulat** öntödéjében. Mindkét gyártmányismertető az Öntödei Múzeum könyvtárában található.



Jósvafő első részletes leírásának 600. évfordulóján – 1999. decemberében

Emlékek Jósvafő múltjáról (XII.)

(beszélgetés Dely Jánossal és Farkas Andrásnéval, Bözsi Nénivel)

1999. október 24-én – az 1956-os magyarországi forradalom évfordulóját követő napon – beszélgetünk Bözsi Néniéknél a régi idők dolgairól.

SZ.P.: Köztudott, hogy Jósvafőn a holocaustot megelőzően több zsidó család is élt. Eddigi beszélgetéseink során mindig a legmódosabb családról – Kleinékről – esett a legtöbb szó. De kik voltak a többiek, mivel foglalkoztak, egyáltalán hogyan éltek itt a faluban?

D.J.: Vót itt egy Ungár Dávid nevű zsidó ember, annak kocsmája vót, de foglalkozott fakereskedéssel, mindennel, fakitermeléssel is foglalkozott; felesége mérte a kocsmát. Akkor Spitzer Dezső benősült az Ungár családba, ő hentes-mészáros vót, később ők mérték a kocsmát; már én őszintén mondom: az öreg Ungár Dávidot nem ismertem. Már ő nem élt akkor, a feleségét azt ismertem, azon az egy zsidó temetésen vettem részt életemben.

SZ.P.: Itt Jósvafőn?

D.J.: Itt Jósvafőn. Meg tudom mutatni a sír helyét, hogy hol van.

SZ.P.: Ez a kocsma hol volt?

D.J.: A Tarczaliékkal szemben, ahol most a Szilviáék építkeznek, az vót az Ungár féle porta.. No, azt akkor amikor deportálták a zsidókat, Spitzer Dezsőnek vót három lyánya. Egy Sajószentpéterre ment férjhez, Gasperger Vilmosnak hitták az urát. A Spitzer Margit talán még most is él Sajószentpéteren. Akkor vót a Malvin és az Olga.. Három lyány. A lyányok talán vissza is kerültek. No, de azt eladták a portát, egy darabig az öreg Dovola János bácsi bérelte, ő mért benne kocsmát. Akkor később, talán 47-ben megvette Bucsek István a Spitzer féle portát. Akkor Bucsek istván családja kihalt, akkor megvette Pogány László. Most, hogy Pogány László meghalt, eladták ezeknek a Szilviáéknak. Most építették újjá. Az öreg Dovola János bácsi meghalt, akkor a felesége maradt benne, meg a lánya. Aztán még Béla mért egy darabig kocsmát. Bucsek megvette, azt akkor kikerültek belőle. Spitzer Dezső hentes-mészáros vót, vót egy lova, azzal ment mindig venni ezt-azt, bornyút venni, mindig vót hús.

SZ.P.: A mészárszék is ott volt a házban?

D.J.: A mészárszék mellé vót építve, az udvar bejáratánál, a kapunál. Ide vót építve, úgy, hogy az útra nyílt a kiszolgáló része. Ahogy most van az épület, a mellett vót a kapubejáróba építve, ilyen félhajra a mészárszék. Csak az ablakon

át szolgáltak ki húst. Általában valamikor csak vasárnapra vettek húst. De azért megéltek belőle.

SZ.P.: A többi zsidó család?

D.J.: Itt vót a Róth Zoltán; én nem tudom, ők valahonnan Kazincbarcikáról kerültek ide, mer vót egy fiuk, a Tibor, van Miskolcon egy adjunktus, egy sebész főorvos, Szederkényi István, egy idősök vótak, iskolában úgy hárman vótunk idősebb iskolások, a kettőt meg közénk ültették, az első osztályosokat, a kezüket vezetni a füzeten, vagy még akkor tán még palatábla vót. Itt béreltek bótot, ahol most Garan Imréék háza van. Mert Garan Pista bácsinak, a garan Lajos, garan Imre édesapjuknak vót bótja és mészárszékje is, meg kocsmája is vót. Csak az az épület el lett bontva. Újjá lett építve. Ott azt a bótot bérelték ők. Róth Zoltán. Ők addig itt vótak, míg el nem vitték őket. Nagyon rendes család vót. Valamikor vót itt egy Schwarz nevű zsidó, ahol most Garan Béla lakik, itt a parókia háta megett, az a Schwarz kert vót, a Farkas Sanyiékig. A palló az Schwarz palló most is. Ő állítólag talán suszter vót. Akkor vót itt szemben velünk, ahol Maurnyi Géza lakik Rajk Ferenc, de ő Teresznyéről került ide, ott lakott , neki vót itt birtoka, a Feri bácsinak. Nem tudom, hogy miért lakott ő Teresztenyén. Felépítették ezt a házat itt, hazaköltözött, neki is cipész-suszter szakmája vót, a Feri bácsinak. Vót két gyereke, a Samu az 28-ban született, két évvel vót idősebb, mint én. Akkor vót egy Irénke nevű kislyány, gyönyörű szép kislyány vót, az jóval később született, hát együtt jártunk iskolába, az az igazság, őket együtt vitték el. A Feri bácsinak Amerikában vót egy testvére, ő segítette azt hiszem az építkezésben is. Ő örökölte a portát, oszt így eladták a Maurnyi családnak. Ott, hol most a Maurnyi Géza lakik. Különösebbet nem tudok. Hát ezek vótak. Róth Zoltán, nem tudom, mi lett velük.

SZ.P.: Amikor a zsidó törvények bejöttek, akkor itt is sárga csillagot hordtak a zsidók, úgy mint máshol?

D.J.: Persze, itt is sárga csillagot hordtak. Leventébe jártunk. A falu végén, ahol Bagó Bence lakik, ott vót kirakva egy nagy Magyarország térképe, azután így vót, így lesz, benne Csonka Magyarország térképe, azután mindig kővel vót kirakva, azt le vót meszelve. Azt betültették napraforgóval. Azt Samunak azt kellett kapálni. Mert ott vót a levente gyakorlótér, ahol Pozsgai Feri lakik. Hát én két évig jártam leventébe, ugye. Neki addig ott kellett lenni és kapálni a napraforgót, mert abban a sziklában úgyse élt meg. De akkor ráült a kapára, azt mindjárt letört a kapa a nyeléről. Mindjárt gyött jelenteni: Oktató úr, alázatosan jelentem, letört a kapám. No, ülj le oda. Azt ott ült az akácfa alatt.

SZ.P.: Említetted, hogy egyetlen zsidó temetésen voltál. Az milyen volt? Honnan jött ide zsidó pap?

D.J.: Ezt nem tudnám megmondani. Szinben vót valamikor zsidó templom, de ott sahter vót. Az tartotta a prédikációkat, az vágta az állatokat is a zsidóknak, mert a tréfi meg a kóser az különböző vót, úgyhogy ki tartotta a ceremóniát, azt én nem tudom. De itt vót például Klein Sándor, Klein Károlynak a testvére, Aggteleken lakott. De ő nem kóser zsidó vót, a tréfi zsidók nem mehettek be a temetőbe. Nekünk be szabad vót menni, a falusiaknak, de a tréfi zsidók nem mehettek be, a temető kapunál meg kellett állni. Pénzt is raktak be az öreg mami sírjába, talán valami inni valót is tettek be neki, de ahogy jött a zsidó törvény, síremléket nem állíthattak neki. De azt hiszem az Ungár Dávidnak is össze lett törve a síremléke. Gyönyörű szép márvány síremlékek vótak ottan. Még talán van kettő ilyen szép, ha megvan még, azt sem tudom. Még a kerítés alapja is megvan, mert a férje mellé temették. Hát én még hány éves lehettem akkor? Még akkor a zsidó törvény előtt lehetett, úgyhogy akkor még én is elég fiatal vótam ahhoz.

SZ.P.: Az elhurcolásuk az mikor volt pontosan, emlékszel?

D.J.: Hát azt nem tudom megmondani. Azt tudom, hogy az iskolában gyűjtötték össze őket, ott ülögettek az iskola udvaron, de nem szabad vót közel menni hozzájuk. A csendőrök ott álltak körül rajtok, kirendelték a fogatosokat, a lovasokat, azután azok vitték be a szini állomásra őket. Még emlékszek rá, azt mondta a Spitzer Dezsőné, hogy még minket szekeren visznek, de titeket majd hajtani fognak! Igaza is vót! Ennyit tudok mondani.

SZ.P.: A javaikkal mi lett? A házaikat bezárták? És itt hagyták? Vagy vihettek magukkal valamit?

D.J.: Semmit nem vihettek magukkal, talán 5 kg-os csomagot. Itt prédálták el az egész mindenséget. Összeszedtek mindent, a mostani kulturház helyén ott volt a régi Klein lakás, ott vót az árverés, adták potom áron, egy pengőért, ennyiért-annyiért, meg vót itt egy pár nyilas érzelmű valaki, nem említek nevet, de azok elhordták, nagy részét, a zsidó porták azok meg úgy mentek, hogy mindenkinek a nevére vannak írva, de ingyen. Átírták, de fizetés nélkül. Vót itt, Kleinnek nagy birtoka vót, de elment potomba. A porta is, ahol a kultúrház van, az is, a középső malom is. A kis malom is, ez mind úgy ment el. Az alsó malom, az is úgy ment el, a háta megetti kert, az is, most két ház van rajta, akkor a víz-közi, úgy mondtuk, mert ugye vót a fűder (zsilip), és ott nagy darab szántóföld van most is. Az három felé el lett osztva. De fizetés nélkül az is. Ezekért senki nem kapott semmit.

SZ.P.: Ezeknek a zsidó családoknak a gyermekei ugyanúgy jártak iskolába, mint Ti?

D.J.: Persze, ugyanúgy. Barcsák János vót a tanítónk. Jártunk 83-an vagy 85-en hat osztályba. De egy iskolába. Ugye egy iskolába járt a katólikus, a zsidó, a református gyerek, egy iskolába jártunk. Hallottam, amikor elmagyarázta nekik a tanító urunk, ott hallottam először, hogy a zsidók visszafelé olvasnak. Hátulról olvasnak visszafelé. Meg a héber írásról ott hallottam először. No de az itteni zsidók nem nagyon tudtak héberül írni-olvasni. De a hittant meg kellett tanulni. Magyarázta nekik a tanító urunk, hogy a reformátusoknak miért így van a hittan, miért így a katolikusoknak. Ha nem tanulta meg a hittant, éppúgy megkapta a hatot a senekére, mint én. Ez így vót!

SZ.P.: És azokat a szokásokat, hogy pl. szombaton nem dolgoznak, azt itt tartották?

D.J.: Be! Tüzet sem raktak. Más rakta meg a tüzet. Péntek este feljött a vacsora csillag, sábesz! Szombat este, amikor feljött a vacsora csillag, akkor szűnt meg a sábesz. És ők addig nem nyúltak semmihez, mindent más csinált. Úgyhogy a kocsmát is más mérte, ők nem nyúltak semmihez, lámpát sem gyújtottak.

SZ.P.: A gyerekek jártak szombaton iskolába? Hát ezt már meg nem tudom mondani. Mert nálunk úgy vót, hogy szerdán délig jártunk iskolába, délután mentek az ismétlősök. Meg szombat délután. Mert hat elemi vót, de három évig vissza kellett járni az ismétlő iskolába. Azt hiszem szombaton délig ők is ott vótak. Délután már nem.

SZ.P.: Bözsi Nénit megkérdezném még arról, hogy a Kleinék, ahol Bözsi Néni szolgált, Ők vallásos zsidók voltak? Tartották a szokásokat, vagy Ők már felvilágosultak voltak?

B.N.: Amikor én már odamentem, akkor csak az öreg Kleinné élt, Rezsi Néni, már akkor csak a Karcsi vót, az egyik fiú, Neki a felesége Davidovics Magda, Sajókazáról került oda, meg vót két lyányka, aranyos két lyány, ők már nem, de az öregasszony vallásos vót, de ő sem tudta tartani a vallást, teljesen egyedül. Amennyire tudta, azért tartotta, de a fiatalok, azok már egyáltalán nem.

SZ.P.: Akkor Bözsi Néni még náluk volt, amikor elhurcolták Őket?

B.N.: Nem, akkor én már elgyöttem onnan, amikor elvitték Őket. Itt a kert megett álltunk, ott ríttunk, ott sirattuk őket, mert még hozzájuk sem engedtek. De igen aranyosak, rendesek vótak. Sajnálta az egész falu Őket.

SZ.P.: Azt hallottam, hogy a középső malom első részében, ami nem égett le, abban zsidó imaterem volt. Így is tartják nyilván, láttam egy könyvben.

B.N.: Hát arra én már nem emlékszem. Mert amikor én ide gyöttem, lenn, ahol Ráki az alsó malom helyén lakik, akkor oda jártak imádkozni.

D.J.: Azt különben is zsidó templomnak híttuk, ahol Ráki János lakik, mind a mai napig. A malomnak vót szolgálati lakása, szoba-konyha a mónárnak, és vót egy másik épület, abba jártak a zsidók imádkozni.. Amibe most Ráki lakik. Az úgy megvan, csak egy kicsit renoválva van. Később az laktanya vót, amikor 38-ban vonultak be a Felvidékre. No de a középső malomba is jártak, mert még engem is behitt a Rajk Samu gyertyát gyújtani. Ott űltek körül, azt én megijedtem, azt kiszaladtam, nem gyútottam gyertyát. Azt később ott, ahol Silye Pistáék, a kis malomban, ott a lakásba, oda is jártak, ott akkor még nem vót ennyire kikerítve a ház eleje, ott a gyepes részre, oda ültünk le, de az ablakon beláttunk, citisben vótak a zsidók, azt mindenki mondta magának. Azt ott hallgattuk Őket. Amikor ősszel a deret kérték, mert szeptemberben kérik a deret, úgy mondják.

SZ.P.: A zsidó családok segítették egymást, volt közöttük összetartás?

D.J.: Nem voltak alárendelt viszonyban soha. Mindegyiknek megvót a maga élete, például ez a Rajk Feri bácsi ez is tartott marhát, tehene, még igás tehene is vót, szekere, járt el dógozni, de eljárt az erdőre is dógozni, a szakmája mellett. Mert vót legalább hat suszter a faluban, nem élt meg mindegyik a szakmájából. Azt úgy hidd el, hogy elmentünk dógozni, én is meg a fia is fiatal fiuk vótunk, jártunk ide a Tohonya vőgyre gazt húzni a mészkemencéhez. Az öreg Rajk Feri bácsi hozott egy szeletke kenyeret, egy híg tojást, a felét megette reggelire, a felét megette ebédre. Avval dógozott egész nap. Samu, szegény fia, az meg olyan tarisznyákkal jött, nem győzött enni, de az öreg!

B.N.: Visszatérve Kleinékra, még amikor én idegyöttem, nem tudom, a falusiak nem akarnak rá emlékezni, nem tudom, János emlékszik e rá, még a malomnak az eleje megvót, Papp János bácsi lakott benne, a családjával együtt, a malomnak ahogy most van mondjuk rókalyuk, ott két ódalt vót nagy csillag. Mind a két ódalon. Úgy emlékszem, mintha ma is látnám.

D.J.: Két kőtábla is rajta vót, meg a zsidó csillag. Két ódalt.

SZ.P.: Hogy tudtak nyomtalanul eltűnni olyan dolgok, mint a kapahámor, ahol nagy vas alkatrészek, gépek voltak?

D.J.: A lenti malmot azt kibelezték. A Rákosi időben. A vót mónár, nem mondok nevet, meg az akkori tanácstitkár keresztkomák vótak, ők a gerendákat is kivagdosták, azt eladtak belőle mindent. A szeszfőzde is úgy ment el a Tohonya vőgyből. Deák istván idejében, amikor ő vót a tanácselnök, akkor bontották le. Az üstöt levitték a vót malom lakásába, a mónárlakásba, a Ráki portára, ami most raktár Rákiéknak, utána meg elvitték Égerszögre.

Emlékek Jósvafő múltjáról (XIII.)

Beszélgetés Dely Jánossal és Bözsi Nénivel 1956 jósvafői eseményeiről

SZ.P.: Azt szeretném megkérdezni, hogy itt a faluban mikor vált ismertté a forradalom kitörése, és milyen önszerveződés volt itt?

D.J.: A Közlekedési Építő Vállalatnál dolgoztunk, a Tengerszem Szállónál. Azt hozták a fizetést, teherautóval. Nagy nemzeti színű zászló vót rajta. Már a rádió mondott ezt-azt, de akkor még nem volt annyi rádió a faluban, hogy mindenkinek vót, azt mondják, hogy Miskolcon már áll a harc, ők is úgy szöktek ki, akik hozták a fizetést nekünk.

No akkor itten azután vót olyan dolog, hogy a Tengerszem Szálló elejiről lelökték a csillagot, nagyot koppant a betonon, nevet nem említek, ugye, mert aztán párttitkár is lett belőle. Akkor megalakult a Munkástanács, itt is. A Kultúrház tele vót a beszolgáltatott terménnyel, amit be kellett hordani, hát azt őrizni kellett. Először Tarjányi Feri Bácsi vót az elnök, mert a tanácselnököt leléptették, de itt vót, Kis László vót az akkori tanácselnök. Ő nem idevalósi vót, Szabadszálláson vót politikai tiszt, hadnagyi rendfokozatban. Leszereltették, azt ide helyezték tanácselnöknek. Itt mindig azok vótak tanácselnökök, akiket kisuppoltak valahonnan! Vagy leléptettek! No és ő vót egy darabig, nem sokáig, mert mindig vót falugyűlés az iskolában, akkor megválasztották Bak Albertot a munkástanács elnökének. Hát én az előtt szereltem le, a néphadseregből. Hát nemzetőr parancsnok is kell, hát Bak Albert engem javasolt nemzetőr parancsnoknak. Azt mondta, most szerelt le, a legmagasabb rendfokozata van itt a faluban. Meg is választottak. Tót Béla, az unokabátyám lett a helyettesem, de nemzetőrség nem vót. De fegyverünk se vót. Garan Lászlónak vót egy kétcsövű vadászpuskája, azt bevontuk, vót hozzá két töltény, gyutacs abban sem vót. No, az vót a nemzetőrség címere. Vót a nemzetőrségnek karszalagja. Ez úgy vót, hogy este hat órától 16-tól hatvan évig éjfélig két embernek őrségben kellett lenni. Ez a puska a vállukon lógott. Éjféltől reggel hatig megint másik két embernek. Ez sorban, házszám szerint ment a faluban. Ez vót az őrség. No a bótra, postára, a kukorica raktárra arra kellett a legjobban vigyázni. Maksa József vót az akkori tanácstitkár, Rákiékkal szemben van az a ház, ott lakott.

Vasárnap este mozielőadás vót, még Szinpetriből is ide jártak fel moziba. Mentek haza, de azelőtt meg Maksa Szinpetriben vót tanácstitkár, ő alakította meg a téesz-t Szinpetriben. Mentek haza, azt behajingálták az ablakát a szinpetriek. Különösebb probléma itt nem vót. Vót egy csepp, de aztán lebeszélték őket. Verekedés nem vót semmi. Nem bántottak semmit. Bak gyulát verték meg egy párszor a rendőrök, mert ő akart egy csöppet nagyobb mindent csinálni. Aztán engem, meg Silye Lajost megválasztottak a vállalatnál

munkástanács tagnak. Meg menni kellett Miskolcra, be a központba, munkástanács választásra. Hogy azt mi lett a végeredmény, én azt nem tudom, még innen is mentünk be Edelénybe. Bak Alberttel mentünk. Jöttek Szinpetriből is, Szinből is. Mentünk járási munkástanács választásra Edelénybe. Azon a bizonyos november negyedikén. A színi állomásig mentünk biciklivel, onnan vonattal, megváltottam a retúr jegyet mind a kettőnknek, mikor beértünk Edelénybe, már kiabáltak, hogy berobbantották a bánya száját, az oroszok bent vótak Miskolcon, ez van az van, szeggyék össze az üres üvegpalackokat megtőteni benzinnel. No aztán nem is történt ott választás, azt tudom, hogy a jelölt Dr. Hatvani Zoltán vót, ő lett vóna a megyei munkástanács elnöke. De aztán szépen elindultunk gyalog Edelényből. Vissza, a retúr jeggyel a zsebben.

Még Szinből is vótak, páran, Szinpetriből, de aztán bementünk mink Szalonnán egy soförhöz, ott állt a teherautója az udvaron, varbóci születésű vót. Talán Gál Andrásnak hívták. Nem vót hajlandó felhozni bennünket. Mert a vonat már nem jött ki miskolcról, már nem engedtek ki vonatot. Azért kellett nekünk gyalog jönni. Szendrőba a színi Simon János bement a rendőrőrsre, fölszólt Szinbe, Juhász Józsi vót a bányász sofőr, Perkupáig gyött elénkbe. Onnan ő hozott bennünket fel Szinbe, a színi állomásig, mert nekünk ott vót a biciklink.

No meg, vótak egy páran, neveket nem mondok, mennek az őrsöt leszereltetni Szögligetre. Ketten. Egy géppisztollyal, megy puskával. Csak mennyetek. Csupasz kézzel hova menjünk, egy őrsöt leszereltetni. Mi felültünk a biciklire, oszt haza gyöttünk.

No, itt oszt nem is vót nagy differencia. Megalakult a munkás-paraszt kormány. No, akkor is Bak Albert lett a munkástanács elnöke. De azt őt is leléptették, visszatért Kis László a helyére. Meg Maksa József. De hogy a termés hova lett a kultúrházból, azt sem tudom, az is eltűnt. No, majd jöttek az oroszok, de ez már november 27-én, vagy hogy vót. 27-én kint vótunk a szőlőhegyen, nagy dübörgés hallatszott, jöttek a harckocsik Aggtelek felől, jártak sorban, bementek a tanácshoz, akkor már megint Kis László vót a tanácselnök. Kérdezték, mi történt Jósvafőn? Hát itt nem történt semmi! Erre az orosz kapitány szembe köpte. Pedig tényleg nem történt! Úgyhogy innen nem vittek el senkit! Senki nem ült börtönben. Szinből, Szinpetriből elvittek, azok hat meg tizenkét évet ültek. Onnan elvittek sokat az oroszok. Nálunk Kis Laci azt mondta, itt nem történt semmi. Ennyit tudok mondani.

SZ.P.: Az oroszok az országúton jöttek?

D.J.: Az országúton jöttek, harckocsival. Minden faluban megálltak, azt mentek. Aki olyan vót, azt vitték magukkal. Innen nem vittek el senkit. Egyedül Bak Gyulát, azt verték meg. Aztán úgy menekült meg, hogy én Ormosra kerültem

dolgozni, kellett öt ember a fatelepre. Mondtam a főnökömnek, hogy vegye már fel, mert vót két hónapi börtönbüntetése a háta megett. Illetőleg előtte vót, még nem a háta megett. De fellebezés alatt vót. Azt neki nem vót szabad elhagynia a falut. No de hogy azt felvették munkára, hát három műszakba járhatott dolgozni. Azt megvót a fellebviteli tárgyalás, azt elengedték nek a két hónapot is. Azt úgy került el ő Miskolcra, oszt ott felvitte az isten a sorát. Ő már meghalt, a Bak Pistának az öccse vót. Pista vót 23-as, ő meg 25-ös.

SZ.P.: Bözsi Néninek van valami emléke ötvenhatról?

B.N.: A boltba nem sok mindent lehetett kapni. Kenyér az vót. Rossz emlékek, nem jó rá gondolni!

D.J.: Az az igazság, hogy áru vót. Mi is a moziból gyöttünk ki, Drótos Imre vót a boltvezető, itt még, ahol ma a kocsma van, a színpetri Bene Lajos a szendrői Állami Gazdaságnál vót sofőr, ő hozott egy nagy teherautó árut Drótosnál, azt még mi mentünk négyen segíteni, Bak Albert, Bak Gyula, én, meg talán Dely Feri. Drótos meg felbontott egy üveg bort, a szesztilalom ellenére, azt megittuk, de gyufát, cukrot, sót, mindent hoztak. No olyan vót, hogy a cukornak nem vót zsaku, tányért kellet vinni, azt tányérra adták a cukrot, vagy a rizskását. De ha olyan kellett, például paprikáért átmentünk Borzovára. Mert nem fogtak meg a cseh finánc ok, vagy a csendőrök. Bemehettünk nyugodtan. Mentünk a szabad úton. Egy szót nem szóltak hozzánk. Oda jártunk át, Borzovára, Szilicére, Pelsőcre.

SZ.P.: Köszönöm a beszélgetést!

Hazádnak rendületlenül légy híve óh magyar!

Győzött a magyar nép demokratikus akarata!

„Egy bátor nép új irányt adott a történelem menetének“

„Hazádnak rendületlenül légy híve, óh, magyar!“

Jósvafő első részletes leírásának 600. évfordulóján – 1999. decemberében

Vőfély versek

Az alábbiakban közreadott vőfély versek kézzel, ceruzával írt eredeti példányát a néhai (felső) **Bak János** Kossuth utca 6. Szám alatti házát megvásárló **Székely Kinga** bocsátotta a JHF rendelkezésére. A 11,5x18 cm méretű, keményfedelű, a beírás szerint 81 lapszámú füzet belső borítóján Jósvafő, Garan Ilona feliratok szerepelnek. A 7. számú vers végén a Bak János aláírás található. A füzetben a legkorábbi dátum 1930. február 22. A vőfélyversek a 7. oldalon kezdődnek. Jelen közlésben változtatás nélkül adjuk közre a verseket:

Mikor visszamegy a vl. (vőlegényes) házhoz

Kedves vőlegényem, íme visszatértem,
De míg én ez uttal biztos célt nem értem
Láttam a menyasszonyt, miként táncol, vigad.
Nálánál szebb rózsa igen ritkán akad,
Kikérdeztem tőlök hogyan áll a dolog.
Úgy lesz mint igérték, semmi sem változott.

1. Vasárnap hívogatás előtt

Ígéretem szerint íme megjelentem,
Hogy amint ígértem be is teljesítsem.
Erőm gyenge, magam csak úgy segíthetek,
Ha segítségül lesz az égi kegyelem.
Az ő vezérlete után tovább megyek
Első vendégül a Jézust hívom meg.
A többit tőletek kérem mondjátok meg,
A lakodalomba, hogy kiket hívjak meg.
Te pedig Istenem jövel, légy vezérem,
Munkám kezdetében igazgasd lépésem!

2. Vasárnap estekor behívogatás

Szerencsés jóestét kívánok mindennek,
Akik most e házban összegyülekeznek.
Áldjon meg az Isten ezen háznak népét,
Elkezdett dolgunknak elejét és végét.
Gazdám, gazdasszonyom íme visszatértem,
Amit reám bíztak, mindent elvégeztem.
Elvégeztem tehát egyszeri utamat,
Már meg is pihenek, hogy ha elfogadnak.

- vége -

3. Hívogató versike

Igaz szívből szólok a háznak urához,
Szavamat intézem mindegyik tagjához.
Nagyon szépen kérem, hallják meg, mit mondok,
Midőn beszédemmel hozzájuk fordulok.
A T.B. családját mert nagy öröm érte
Az Isten áldását kérjük, bőven mérte,
Szeretett lányukat bocsátják szárnyára
Mivel hogy rátalált élete párjára.
Ennek örömére lészen lakodalom,
Melyre most e tisztelt házat is meghívom.
Hogy eme víg napra ott megjelenének
Szeredán reggelre de mind ott legyenek.
És a mulatságba vidám részt vegyenek.
Reménylem, hogy hívásom nem fogják megvetni
S a mondott időben meg fognak jelenni.

-vége-

4. Kendő kikérő

Kedves szószóló úr még egy kérésünk van,
Melynek megnyerését mi alázatosan
Kérjük a vőfélyi ékes koronánkat.
Azután úgy hagyjuk el ezen tisztelt házat
Legyenek szívesek nekünk azt felkötni.
Legyen századunknak díszjelvényt mutatni.

5. Menyasszony tánchoz

Vőlegény menyasszony megunták az ülést,
Kívánok hát nekik egy-vagy két perdülést.
De majd a menyasszonyt én is táncoltatom,
Hogy lába nem sántít, ezzel bemutatom.
Mindenik legénynek joga van most ahhoz,
Hogy a menyasszonnyal egy párat forduljon.
Táncolhatnak most mindenki kedvére,
Amíg a vőlegény időt enged ehhez.
Pengéssel hát muzsikus kezdhetjük is már,
Ennek engedelmét a násznagy úrtól várom.

6. Menyasszony búcsúztató

Tisztelt násznép, Kedves vidám sereg,
Most nyelvemen még csak egy két lepereg
Ma tesz fogadalmat a menyasszony és párja
Ez utóbbi már csak a lagzi végét várja.
De mielőtt mennénk az esküvő útra
Néhány szavam volna csak úgy kurtamódi.
A családi háztól búcsúzik a mátka,
Megindult szívétől hallgat most a szája..
Node sebaj, megjön a szava, nem vész el,
Csak az ura győzze majd hallgatni elégszer!
Most hát annyit mondok, minek még beszélni,
A mátka pár soká és boldogan éljen.
Édesapám hallja búcsúzásom itten,
Szives jóságáért áldja meg az Isten!
Rágondolok mindég nappalon, éjfélen,
Köszönöm mind azt a jót, amit tett vélem.
Drága anyám, zokog a szívem a lelkem,
Szerető jóságát soha sem felejtem.
Ne érje jó szívét sohase baj, bánat,
Az isten megáldja édes jó anyámat.
Kedves testvéreim de szép reménységben
Telt veletek vidám, boldog gyermekségem.
Elmegyek e háztól, búcsút mondok néktek,
Édes szüleimnek gondját viseljétek!

\- vége –

7. Más

Tisztelt vendégsereg, egy pár szóra kérem,
Egy pár szót indítok, amíg végét érem.
Egymásiránt való igaz szeretettel,
Isten és ember előtt való szép életre
Tesz ma fogadalmat a menyasszony s párja,
Ki az elindulást már alig hogy várja.
Míg hát elindulnánk a templomi útra,
Szenteljünk néhány szót most a búcsúzásra.
Legyünk csendességben míg lészen készülve,
A mátka búcsúzik édes szüleitől,
Szívből szeretett jó testvéreitől.
Szólna, de nem tud látom bús orcádról,
Én tehát elmondom mit elméje gondol.

Elsőbben is atyám szóm hozzád fordítom,
Búcsúzó beszédben zokogva indítom.
Köszönettel veszem atyai voltodat,
Hogy ápoltál engem kedves leányodat.
Engedj meg jó atyám, ha megbántottalak,
Én ha téged sokszor háborítottalak.
Áldjon meg az Isten! Szívemből kívánom,
Ezennel bevégzem tőled bucsuzásom.
Édesanyám, mikor tehozzád beszélek,
A szívemben akkor nagy fájdalmat érzek.
Teneked köszönöm, hogy a földön állok,
És hogy felneveltél hálát adok néked,
Te irányítottad eddig az utamat.
Lelkemről elűzted minden bús gondomat,
De Isten rendelése, hogy tőled elváljak,
Kiválasztott férjemmel külön úton járjak.
De azért lelkemben mindig veled leszek,
Irántad eztán is mint eddig érezzek.
Mert habár tetőled másfelé haladok,
Mégis minden koron leányod maradok.
Kedves testvéreim, hogy hozzátok nézek,
Az én kebelembe nagy bánatot érzek.
Tartson össze Isten testvéri hűségben,
Jók legyünk egymáshoz az egész életben.
Elmegyek e háztól, búcsút mondok néktek,
Édes szüleimnek gondját viseljétek.
Kedves lány pajtásim, mind akik voltatok,
Könnyező szemmel nézek mostan rátok!
Szép koszorútoktól íme most elválok,
Kedves lánypajtásim, így szólok hozzátok.
Az urunk áldása tartson benneteket!
Vigasztalja szépen bágyadt szíveteket,
Megyek már kisérem ezen kedvesemet,
Isten vezérelje e nagy lépésemet.

- vége –

Bak János

8. Beköszönő

Becsületes nemes lakodalmi sereg,
Nézzetek közinkbe, itt jön egy kis sereg.
Újságos atyafi ezeknek a nevek,
Kérném hát tőletek, legyen egy kis helyek.

Iddig (eddig) nyomoztunk egy szelíd őzecskét,
Óhajtanánk látni a kedves menyecskét.
A kertész is itt van, de nagyon sajnálja,
Mert üresen maradt ura kalitkája.
Kérem hát uraim, mutassák meg őtet,
Hadd lássuk meg ezen kiszabadult őzet.
És öröm poharunk csordultig lesz tele,
Áldjon meg az Isten mind 2tőt mind 100szor,
Már most tiszteletből szálltuk meg a házat,
Itt való lépésünk emeljék a karok,
Már most engedelmet kérek: Jó estét kívánok!

9. Leveshez

Itt van az első tál étel, behoztam,
És hogy el ne ejtsem, mindig imádkoztam.
A szakácsnéval jól megfűszerszámoztattam,
Borsod és sáfrányod de meg is sózattam.
Örvendek, ha tálat viszek ki üresen,
Lássanak hát hozzá uraim jó frissen.
Jó étvággyal költsék, kívánom szívesen.

10.Más

Érdemes vendégek nem üresen jöttem,
Étekkel terhelve van mind a két kezem.
De mielőtt hozzá nyúlnak a kanálnak,
Buzgó szívvel hálát is mondjunk az Úrnak!
De hogy én most itten soká papoljak,
És a forró táltól sebeket ne kapjak,
Kezemből vegyék el ezt a forró tálat,
A' melyet az ujjam már tovább nem állhat.
Ne tántorogjék hát most előttem senki,
Mert a nyakát hamar leforrázom neki.

11.Tyúkhúsleveshez

Halljunk szót uraim, egy új hírt beszélek,
Nem hazudok sokat, csak amire érek.
Nem a nagy világból szedem az igéket,
Hanem beszélem a köztünk történteket.
Meghívtak egy kakast a lakodalomba,
De a reményébe nagyot csalatkozott.

Mert bizony élete végső pontra jutott,
A szakácsné csak vérre áhítozott.
Hogy azt megnyerhesse, nyakán eret vága,
Rimánkodott szegény, ha már vérét kibocsássa.
Vagy azon, hogy az nyakát egész el ne vágja.
De bír a szakácsné jól be volt kóstolva,
Elszaladt a kése, a nyakát elvágta.
Itt van kiterítve már most ebbe tálba,
Csík tésztából van szemfedél csinálva.
Lészen temetője a vendégek gyomrába,
Nem tudom menybe megy vagy pokolba.
No de azt az urak most mást ne kezdjék,
Ha 'iszem őtet szegényt hamar eltemessék.
Ez volt szegény kakas utolsó szólása,
Ki belőle eszik, szolgáljon javára.

12.Sült húshoz

Gyenge borjucskának hoztam most a husát,
Ki 'ily korán lelé keserű halálát.
Még alig élhetett harminchárom évet,
És íme 'ily korán ért már gyászos véget.
Azt mondják, foga se vót még szegénykének,
Tíz éve, hogy búcsút mondott fél szemének.
De a másikkal is minek, hiába nézett,
Ha csak kölcsön nem kért mástól pápaszemet.
De hát akárhogy volt, mégis íme végre,
A maga húsából tartsuk meg a torát,
Azután meg ki-ki igya meg a borát.
Te meg cigány, fogd meg a hegedűd vonóját!
Húzd el a kis borjú gyászos indulóját!

13.Káposztához

Paradicsom kertből csak imént érkeztem,
Mely gyönyörű kertek gyümölcséből ettem.
Mivel hogy sokáig ottan kertészkedtem,
Szép fejes káposztát bőven termesztettem.
Kis Magyarországnak jó részét bejártam,
Ily' káposzta félét keveset találtam.
De annyit mondhatok, hogy ahol csak jártam,
Mindenki dicsérte, fülemmel hallottam.
Mégis nem dicsérem, dicsérje meg magát,

Mert bele vágattam fél oldal szalonnát,
Tizenkét disznónak elejét, utóját,
Keresse meg benne ki-ki fülét-farkát.

Dicsőség Istennek ezen szép napjával,
Hálát zengedezzen mindenki szájával.
Hogy az új nap ránk örömmel virradott,
Adjon az Úr Isten szerencsés jó napot.

14.Menyasszony kikérése mikor baza akarják vinni a vőlegényes házhoz

Áldás és békesség az édesapának,
A ki lányt nevelt, de nem önmagának.
Áldás és békesség az édesanyának,
Ki hű dajkája volt kedves leányának.
Most már kérem szépen, hogy bízzák őtet ránk
Had csatlakozzék a szép virágszál hozzánk.
Más lesz a kosztod kedvese magának.
Ezidőtől fogva örök hű párjának.
Bocsássátok el hát, mert jelen van sok oka,
Íme itt az idő már a búcsúzásra.
Ezen túl új útján haladjon boldogul,
Akinek szívét adta már zálogul.

15.Leány kérő!

Csend! Kérem most mindenki figyelmét,
Addig át sem lépem a hajlék küszöbét.
De hogy miért jöttem, míg azt elbeszélem,
Beljebb megyek, hogyha engedelem lészen.

megáll!

Egy jó barátomnak a küldöttje vagyok.
Abból mit rám bízott, semmit el nem hagyok,
Nyíltan elbeszélem a rám bízottakat.
Beszédemre én is kérem válaszukat,
Az én jó barátom ez előtt pár évvel,
Mint szárnyra kelt madár repült szerte széjjel,
Repült, hogy magának egy társat szerezzen.
Akivel az élet tengerén evezzen.
És a jó istennek bölcs vezérlő keze,

Őtet ezen szerény hajlékba vezette.
Itten látott egy szép rózsát virítani,
Remélvén, hogy le is fogja szakasztani.
És ez a szép rózsa a hajlékban lévő
Hajadon leányzó, ki azt volt igéző.
Hogy ha a jó Isten kedves életöknek,
Kevés idő múlva egymásé lehetnek.
A két űzött idő immáron el is jött,
Jó barátom engem mostan ezért küldött.
Hogy valósul e hát ez a tett ígéret,
Vagy választottja már másnak adott kezet.

Nincsen valami ellenkező dolog,
A mi életőkre hozna gyászt, bánatot.
Ha nincs, úgy elmegyünk az úr oltárához,
Hol a szent hit által köttetnek egymáshoz.
Kedves szószóló úr véle szemben szólok,
Mert tudom, hogy rám van bízva ez a dolog.
Bátran nyilatkozok, igaz ember vagyok,
Ezen beszédemre válaszokat várok.

- vége -

16.Mikor a lányos háztól eljössz!

Már veletek itten tovább nem mulatok,
Az Isten áldjon meg, hogy innom adtatok.
Kiszáradt gégémet jól meglocsoltátok,
Nem sokára ismét eljövök hozzátok.

17.Kendő megköszönő

Megköszönjük szépen ezen cimeremet,
Melyekkel most engem felékesítettek.
Ezen ajándékkal én most visszatérek,
Azért az istentől bőven áldást kérek.
Áldja meg az Isten, aki fonta-szőtte,
Áldja meg azt is, ki karomra kötötte.
Én szívemnek igaz forró kívánata,
Maradjon meg rajtok az isten áldása.

18.Mikor vissza mégy!

Megjöttem már küldetett helyemről,
Látni menyasszonyi ékes címeremről.
Látni is, hogy oda nem jártam hiába,
Nem is ütöttem meg lábamat a fába.
Ó igen szívesen láttak ott engemet,
Ahogy oda értem, nem lelték helyemet.
Sőt azt is üzenték, hogy szívesen látnak,
Mindeneket amit kértem meg is adnak.

(a 19-24. számú versek lapjai sajnos hiányoznak!)

25. Így megköszöni!

Mindent megkaptunk már valamit csak kértünk,
Ellenkezés nélkül megadatott nékünk.
Így hát odébb lépünk, nem maradunk itten,
De mielőtt tovább indítunk léptünket,
Fogadják szívesen a köszönetünket.
Amellyel adózunk vőlegényünk helyett,
Aki személyesen jelen most nem lehet.
De szívességüket bízvást nem felejti,
És meg is szolgálja, amint csak teheti.
Ha majd egybe kelnek kedves mátkájával,
Akkor meghálálja élete párjával.
Azért mi röviden szólunk mostan itten,
Mindnyájukat áldja meg a jó Isten.

26. Az étkekről!

Itt hozom a kakast a sodrott csigával,
Ez nem kukorékul többet a torkával.
Mert megvágta szakácsné éles bicskájával,
Egyék azért bátran kanállal, villával.

27. Más

Régtől fogva tudtam, hogy a jó káposzta,
Káp nevű kapitány országunkba hozta.
Azért gazdasszonyunk tőlünk meg nem vonta,
A jó disznó hússal ide fel hozatta.

29. Muzsikás ételéhez

Muzsikás, muzsikás nektek szól az írás,
Meg hozzád fordulok, légy nehéz nyavalyás.
Az egy szemed jusson ki a másikkal ne láss!
Kísérjen ki téged a bécsi tajugécs (?)

Kaptok vacsorát is, szúnyog oldalbordát,
Egész légy derekát, ökörszemnek máját.
Cserebogár szárnyát .....kereszt csontját,
Kicsike egérnek tüdejét, zúzáját.

30. Paprikáshoz

Mivel hogy nincsen több ilyen ízes étek,
Erre vizet inni vétek.
Itt a jó paprikás, uraim, vegyétek!
Széles jó étvággyal kívánom egyétek!

Menyasszonytáncra beköszönő

Vőlegény, menyasszony megunták az ülést,
Kívánjunk hát nekik egy vagy két perdülést!
De majd a menyasszonyt én is táncoltatom
Hogy lába nem sántít, ezzel bemutatom.
Táncolhat most vele mindenki kedvére,
Amíg a vőlegény időt enged erre.
Ti pedig zenészek most valami szépet,
Vigasztalására a halgatag népnek.
Mert a menyasszonnyal akar venni táncot,
De előbb vele egyet fogok inni!



A Lófej forrás legendájának leírása „Az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képekben" c. könyvben

(Budapest, 1900., VI. kötet 262. oldal)

„Innen (Szőllős-Ardó) éjszaknyugatra, a megye szélén, a Jósva patak völgyében van Jósvafő község a Lófej nevü időszaki forrással, melyről a nép azt regéli, hogy itt hajdan egy lófejü sárkány tanyázott, mely a vidék minden vizét megitta. Egyszer egy erre vetődött zarándok a viz hiánya miatt nem tudván egy újszülött gyermeket megkeresztelni, megátkozta a sárkányt, melyre tanyázó barlangja nyomban rászakadt. Azóta a sárkány a nagy teher alatt kénytelen az elnyelt viz egy részét ki-kibocsátani a gyomrából, de azután ismét visszaszíjja, a mig birja. Ezt a népregét szép költeménnyé dolgozta föl Tompa Mihály."

A **Lófej-forrás** legendáját ***Bak Albert*** előadásában már közöltük a JHF-ben (1996. 4. füzet; 24.oldal). Ő azt a változatot ***Barcsák János*** tanítótól hallotta. Érdekes a kettőt összehasonlítani!

És íme Tompa Mihály verse, a **Lófő:**

A kis Tornát csudás és sokszerű
Ajándokával koronázta meg
A jó természet alkotó keze.
Derék nyárban itt vastag jégcsapot
Fagyaszt mély barlangjában Szilicze,
És benne a lég télben lágymeleg.

Ott Aggtelek csodái vonzanak,
Melynek barlangja lenn a föld alatt,
A szomszéd Torna határába fut,
S míg rejtekén bolyongnak lábaid:
Lelked mélyén gondolatba téved. el.
Regényes völgyek s emlékezetes
Romokkal messze-látó bérczorom,
Tar szikla, zöld mező, erdő s patak,
Rom és patak környékén ősregék
Szólnak lelkedhez mindenütt.

A jámbor népnek rettentésére,
Setét barlangjában, a bércz alatt
Lakott hajdan egy lófejű csuda,
Mely vízivó sárkánynak mondaték,
Mivel minduntalan kibútt nyerítve,
Sötét barlangjából a szörnyeteg,
És sorra vévén forrást, kútakat,
Csermelyt, folyót, a szomszéd tájakon:
Kiitta a végső cseppig vizét –
Széllyeltépvén, kit útjában talált.

És víz dolgában megszorúlt a táj;
Kiszáradt a malmok zsilipje, s a
Szegény munkás kenyér nélkül vala;
S ha a mezőn, dolgozva szívesen,
Szomjúság gyötré a meleg napon:
Rettegve indult a forrás felé,
Hogy egy kanál vizet meritene;
Félt, hogy ott kapja a rút szörnyeteg,
Mely a szegény népen csapás vala.

A vidéken, egy forró nap delén,
Kegyes zarándok útazott keresztül,
Szőr-köntösében, hófehér szakállal.
És a zarándok szent ember vala!

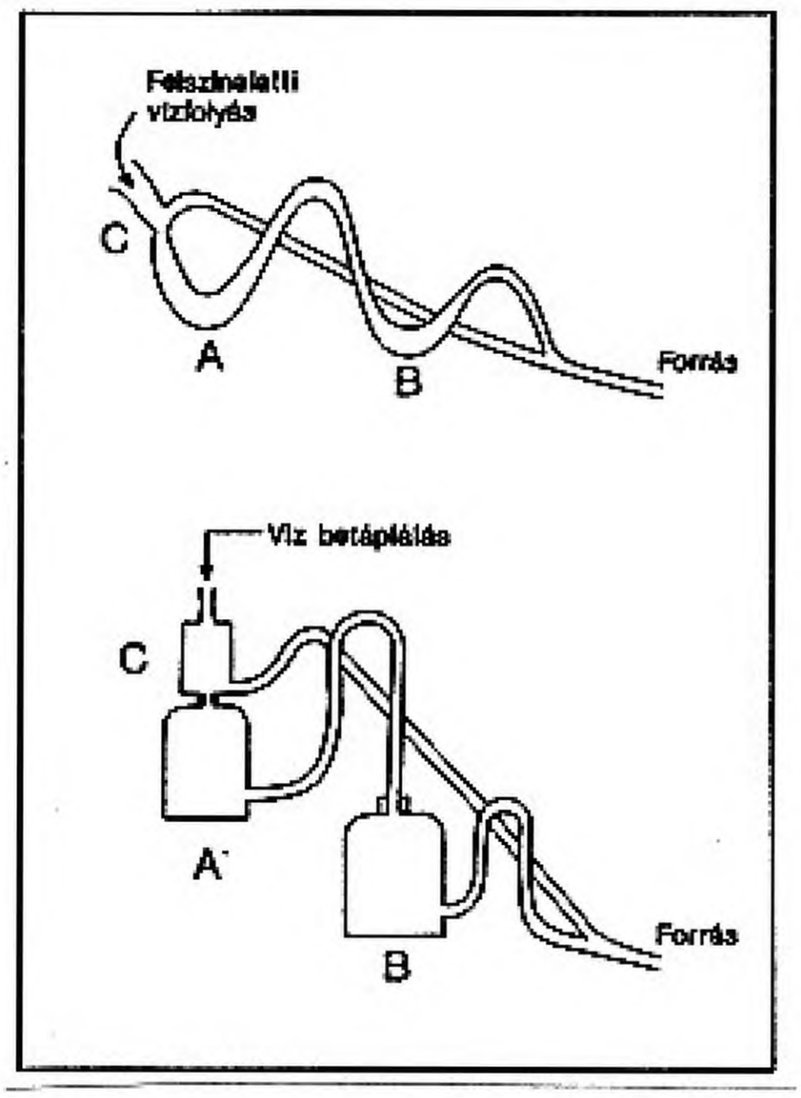
Jósvafő első részletes leírásának 600. évfordulóján – 1999. decemberében

A forró nap delén megszomjazott.

De nem találván enyhítő vizet,
Nem zúgolódva ballagott tovább,
Szőr-köntösében, hófehér szakállal.
És most elébe egy asszony futott,
Karján emelvén kisded csecsemőt,
Felé imigyen ejte szót:
Ime, ez ártatlan halál fia,
Kegyes zarándok kereszteld meg őt!
S az ég áldása légyen útadon !
És a zarándok víz után tekintve;
De száraz volt a forrás és patak,
És a kisded kimúla hirtelen…
Az ájtatos szent férfiú pedig
A vízivó sárkányt megátkozá.
Másnap reggelre megnőtt a patak,
Buzgott a forrás, zúgott a zsilip,
S a nép buzgó hálaadásra gyűlt.
És a vízivó sárkány azután
Nem látta senki többé a vidéken;
A szent embernek átka megfogá,
Mert a midőn barlangjában hevert;
Reászakadt a hegy nagy-hirtelen;
De meg nem ölte, csak bezárta őt,
Hogy éljen és kínlódjék szertelen.
És a víz, melyet szájából kifútt,
A szörnyeteg, nagy küzdelem között,
Midőn barlangja rászakadt:
Nyílást ütött a hegynek oldalán,
Melyen zuhogva hullt alá a víz.

A hegynek oldalán ott a nyílás,
A mely maig lófő nevet visel.
S déltájban megzudúl mindennap a
Víz rejtekéből s zúgva hull alá,
És csendesen van ismét más napig.
Belőle, mint a monda szól,
A sárkány fujja a vizet.

És végül amit a tudomány ma állít a Lófej-forrásról. Részlet Maucha László: Az Aggteleki-hegység karszthidrológiai kutatási eredményei és zavartalan hidrológiai adatsorai 1958-1993 (VITUKI Rt., Bp., 1998.) c. kötetéből:



A Lófej-forrás hármas szivornya rendszerének elvi vázlata (felül) és működő laboratóriumi modelljének oldalnézeti képe (alul)

Vármegyei szociográfiák VII. – Abauj-Torna Vármegye

A fenti című könyv Csíkvári Antal szerkesztésében 1939-ben – a Felvidék visszacsatolását követően – jelent meg Budapesten a „Vármegyei Szociográfiák Kiadóhivatalá"-nál. A továbbiakban a kötet jósvafői vonatkozású részleteit adjuk közre, szó szerint idézve azokat.

A vármegye műemlékei c. fejezet (Írta: Genthon István és Szentiványi Gyula)

„**Jósvafő.** – Ref. Templom, különálló toronnyal, XVIII. század. 1926-ban renoválták."

V. rész – Községi adattár (Összeállította: Kertész János dr., Fóris Anna dr., és Follajtár Ernő, a Magyar Sociographiai Intézet tisztviselői) 190. Oldal:

„Középkori oklevelekben Ilswafew, Ilchwafew névírással szerepel a mai község. Ténylegesen 1298-ból származó királyi ítélet említi Jolsva falut, amely a Tekősfi-családé volt. III. András király odaítéli Athfy Henriknek a helységet, azon hátralékért, amellyel neki a Tekősfi-család tartozott. Az ítéletet úgy látszik felfüggesztették, , mert Jósvafő továbbra is az érdekelt Tekősfiéké maradt. 1340-ben a családi osztást tartó Tornaiak birtokai között tényleg szerepel, mikor is Jósvafő Tekősfi Roland és István osztályrésze lett. Később a család egyik ágának: a Sziniek vagy Széniek birtoka volt. 1421-ben 21 porta adózott Olswafewről, 1455-ben Csetneki Andrásnak adta el a Szini-család, de a statutio ellen a vérrokon Szalonnaiak óvással éltek.

A XVII. században birtokosa a Barakonyi-család. Neve ekkor Ilsvafő vagy Józsafő. Az itt lakó adózó nemesek száma 1660 körül 7. E század végénGyulai Ferenctől hűtlenség miatt kobozta el a kincstár, mint Torna vár tartozékát. 1720-ban 6 jobbágy, 18 zsellér, földművelő és szőlőtermelő népességet írtak össze. Az összeírás külön kiemeli a gyümölcstermelést, amely állandó jövedelmet biztosított. 1766-ban a csetneki uradalomhoz számítják Jolsvafeő néven. A 19. Században az Andrássy- és Gyulai-családok a birtokosai. Érdekessége a helységnek az európaszerte ismert aggteleki cseppkőbarlangnak 1890-ben megnyított bejárata [ez a Vöröstói bejárat! A Szerk.].

Kisközség a tornai járásban. Területe 3.747 k.hold. Lakóinak száma 590, mind magyar; 63 rk., 513 ref., 4 ev. És 10 izr. Vallású. Főként őstermelők. Lakóházak száma: 130. Ref. Templom van a községben. Iskolái: 1 ref népiskola és 1 ref. ált. továbbképző. Gyári üzeme: egy kapagyár. Vasutállomása: Szin 12 km-re. Posta és távbeszélő helyben. „

Személyi adattár – Abauj-Torna vármegye tisztviselőkara: (217.oldal)

„A vármegye közigazgatási kara átszervezés alatt áll, így minden helységnél az 1939. Év december havában hivatalban lévő tisztviselők nevét közöljük."

„**Jósvafő**: Körjegyző: tótváradjai Korniss Andor; írnok: Gyenes István."

„**Fodor Géza** ref. lelkész, Jósvafő. Született 1872-ben Panyesznán. Középiskoláit Miskolcon, teológiai tanulmányait Sárospatakon végezte. A világháborúban mint tábori s. lelkész működött. Szádelő községben kezdte papi tevékenységét. 1903 óta helyben lelkész. A képv. test. tagja, az énekkarok vezetője volt. Neje: Lukács Vilma postamesternő; gyermekei: Zoltán, Lajos és Ilona."

„**Jósvafői Ref. Egyházközség**. 1553-ban keletkezett. Temploma a reformáció idejében épült, egyik része huszita eredetű. Lélekszáma: 600. Vezetője: Fodor Géza lelkész. A belmissziós alakulatok eredményesen működnek. „

„**Kessler Hubert dr**. barlangigazgató. Jósvafő. Született 1907-ben Nagyszebenben. Egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. Barlangkutatással foglalkozott. Több tudományos művet és cikket írt a külföldi lapokban is. 1932.ben felfedezte az aggteleki cseppkőbarlang addig ismeretlen részeit , számos más barlangot is felkutatott. 1935-ben nevezték ki a cseppkőbarlang igazgatójává. Számos tud. egylet tevékeny tagja. – Neje: Szekula Mária."

„**Kornis Andor** jegyző, Jósvafő. Született 1898-ban Ráckeresztúron. Tanulmányait Budapesten és Szombathelyen végezte. 1917-ben szülőhelyén kezdte közigazgatási pályafutását. Később Kéthelyen, Lepsényben, Balatonszabadin és Szilasbalhásson működött, majd a helybeli körjegyzőség vezetője lett. Neje: Szilassy Teréz; gyermeke: Andrea."

„**Roth Zoltán** kereskedő, Jósvafő. Született 1894-ben Szögligeten. Iskoláit is ott végezte. Majd kitanulta szakmáját. 1928 óta önálló fűszer- és vegyeskereskedő helyben. – Neje: Spiegel Malvin, akinek édesapja a harctéren szerzett betegségében elhunyt; gyermeke: Tibor."

SZERKESZTETTE:
CSÍKVÁRI ANTAL

KIADJA:
A VÁRMEGYEI SZOCIOGRÁFIÁK KIADÓHIVATALA
BUDAPEST, VIII., RÖKK SZILÁRD-UTCA 16. TELEFONOK: 130-611 ÉS 137-594.

FELELŐS KIADÓ:
NYERS ISTVÁN.

ABAUJ-TORNA VÁRMEGYE

A közelmúlt emlékei I.

Jósvafő egyik – korát megelőző funkciójú és tevékenységi körű – létesítménye (volt) a Dr. Papp Ferenc professzor által 1957-ben alapított Kutatóállomás. Lényegét nagyon jól tükrözi a korabeli munka- és házirend.



A jósvafői Kutatóállomás munkarendje
/1957. november/

A Kutatóállomás alkalmat biztosít a földtan minden ágának művelésére. A munka eredményessége érdekében a következő rend megtartását kívánjuk:

1./A kutatóállomás ügyeit a helyszínen a gondnok intézi, őnála kell jelentkezni és vele kell közölni az ott időzés és a tervezett munka minden részletét.

2./A munkanaplóba a megérkezők adataikat, az ott-tartózkodás idejét, a tervezett munka menetét, a megérkezés napján bejegyzik.

3./Mindazok, akik 2 napnál hosszabb ideig tartózkodnak ott, kötelesek saját munkájukon kívül az állomás eredményes működése érdekében naponta legalább ½ óra közmunkát végezni. Ilyen feladatok vagy a laboratórium rendje, munkájának tökéletesítése, vagy a könyvtár, térkép-gyűjtemény, fényképek, vagy a szpeleológiai gyűjtemény rendezése.

4./A kutatás kiterjed: barlangok felderítésére, karsztfelszín tanulmányozására, karsztvíz megfigyelésre, mészkő-, dolomit- és általában üledékes kőzetek vizsgálatára. Ezektől eltérő más természettudományi kérdésekkel is lehet foglalkozni, amennyiben erre a kutatás menetét irányító és egyeztető Ásvány- és Földtani Tanszék vezetője, vagy helyettese hozzájárul.

5./A laboratóriumban dolgozók kötelesek a felszerelés és anyag épségéről, tisztaságáról és gazdaságos (takarékos) felhasználásáról gondoskodni.

6./A Kutató Könyvtárából kikölcsönzött könyvet be kell jegyezni és a kikölcsönzött könyv helyére a kölcsönvevő nevét feltüntető lap helyezendő el. A telep területéről kivinni a kikölcsönzött könyvet nem lehet.

Házirend

A Kutatóállomás a továbbképzés helye. Ezért az ott-tartózkodók kötelessége a csendre, rendre és az épület tisztaságára fokozott mértékben vigyázni s a gondnok erre vonatkozó utasításait megtartani. A nagyszobában reggel 8 órára teljes rendnek kell lennie. Este 23 óra után csak közös megegyezés esetén lehet fennmaradni. Kártya- (pénzben) vagy más szerencsejáték nem folytatható.

Dr. Vendl Aladár
egyetemi tanár



A közelmúlt emlékei II.

A jósvafői – megszűnt – általános iskola kis udvari épületében és annak padlásán a véletlen szerencsének köszönhetően néhány tárgy, osztálynapló, szemléltető eszköz megmaradt. Az Önkormányzat hozzájárulásával ezeket átválogattam, és egy később elkészítendő kis iskolatörténeti kiállítás céljára a még használható anyagokat a tájházba szállítottam.

Ezen anyagok között bukkantam rá néhány – az 50-60-as években készült rézkarcra, amelyeket abban az időben kötelező jelleggel vásároltatták meg kulturális és oktatási intézményekkel. Ezek között egy helyi specialitásra bukkantam, Tóth Imre: Jósvafő című rézkarcára. Sem a mű előlapján, sem hátlapján évszámot nem lehetett felfedezni. A kasírozott rézkarc meglehetősen rossz állapotban, pecsétesen, deformálva hevert a padláson. A kép a Tengerszem Szállót ábrázolja. A barlangbejáratra épült pénztár- és személyzeti szálló épülete még nincs ábrázolva, igaz; a barlangbejárat sem látszik a képen. Az étterem előtti féltető és a krematórium-szerű kazánház sem létezett még a kép készítésekor. A kopasz fákból ítélve a kép téli és havas, ezt támasztja alá az előtérben álló (kubista-szoc.reál) turista csoport egyik tagjánál lévő síbot is. A kép méltó emléket állít a közelmúltban elbontott, évtizedeken át „üzemelő" életveszélyes lépcsőnek, amely az étterem mellett vezetett az alsó szintre. A rézkarc másolatát a Tengerszem Szálló halljában helyeztük el, eredetije (restaurálás után) a Tájházba kerül.



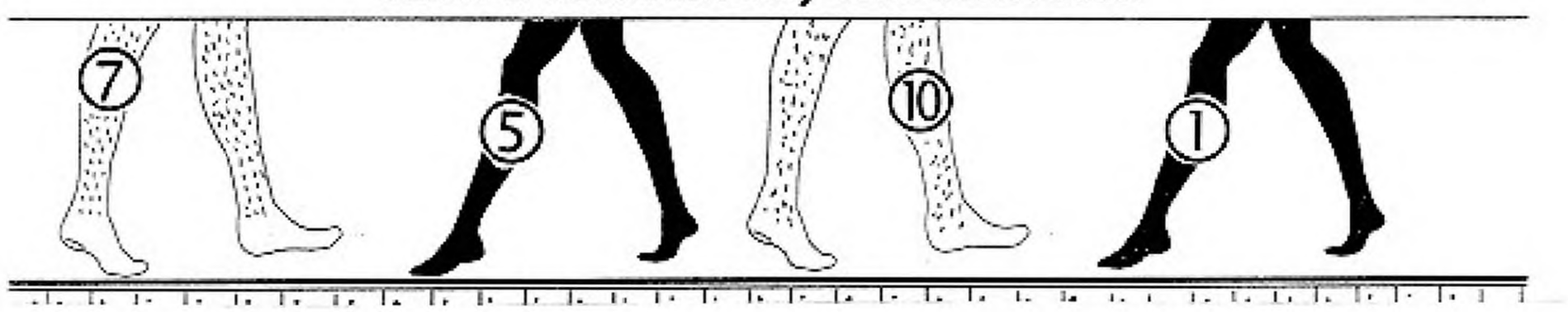
Jósvafő első részletes leírásának 600. évfordulóján – 1999. decemberében

ELSŐ JÓSVAFŐI FÉRFI LÁB-SZÉPSÉGVERSENY A TÁJHÁZ SZÍN-PADÁN!

1999. JÚLIUS 30-ÁN (PÉNTEK) 24.00 ÓRAKOR (ÉJFÉLKOR)

A nevezéseket (korhatár nélkül) 1999. július 30-án 23.00 óráig lehet leadni az Információnál (a Parókia udvarán) és a Tájházban!

A titkos szavazásban kizárólag a közönség nőnemű tagjai (személyi szám 2-vel kezdődik) vehetnek részt!



Az 1999. július 30-31-i első jósvafői férfi láb-szépségverseny végeredménye

1. Hegedűs Gyula	**(12. rajtszám)**	**68 pont**
2. Szabó Kálmán	**(11. rajtszám)**	**68 pont**
3. Izápy Viktor	**(10. rajtszám)**	**43 pont**
4. Szombathelyi Attila	(36. rajtszám)	36 pont
5. Lengyel László	(35. rajtszám)	35 pont
6. Farkas János	(33. rajtszám)	32 pont
7. Kontra László	(28. rajtszám)	21 pont
8. Gazdicskó Sándor	(20. rajtszám)	20 pont
9. Vandróczki Miklós	(23. rajtszám)	16 pont
10. Gál Krisztián	(24. rajtszám)	12 pont
11. Nagy László	(27. rajtszám)	11 pont
12. Tóth Tibor	(22. rajtszám)	10 pont
13. Vostyár Gábor	(29. rajtszám)	10 pont
14. Zalán Benedek	(21. rajtszám)	7 pont
15. Magyar Attila	(16. rajtszám)	7 pont
16. Gazdicskó László	(19. rajtszám)	5 pont
17. Maurnyi István	(2. rajtszám)	3 pont
18. Nagy Imre	**(26. rajtszám)**	**2 pont**
19. Tarjányi Gergő	**(32. rajtszám)**	**2 pont**
20. Demeter Gábor	**(30. rajtszám)**	**1 pont**











EZT NE HAGYJA KI! ILYEN MÉG NEM VOLT! EZT NE HAGYJA KI!

A jósvafői tájház vendégkönyvéből (IV.)

A vendégkönyv bejegyzései jól tükrözik azt a hatást, ami a látogatókat éri. Néhány ez évi gyöngyszem ezekből:

„Itt jártunk 1999.májusában Jósvafőn Feleségemmel és amit itt láttunk, arra életünk végéig emlékezni fogunk.

Schmidt Mihály és felesége"

„Köszönöm Szilvai Péter barátomnak, hogy felhívta a figyelmemet a páratlan értékre. Sokat tanultam rég elfeledett tárgyakról, szavakról, szokásokról. Szinlőéknek gratulálok. Szpeleológiai csúcs! Mindenkinek tanulságára váljék!

1999. július 17. ***Kiss Gyula, Szabó Zoltán, Németh Klaudia"***

„Itt jártunk Miskolcról a postás csoporttal, nagy örömünkre szolgált találkozni a gyermekkorunkból ismerős használati tárgyakkal. Köszönjük a kedves tájékoztatást!
1999.07.25. ***Palágyi Zsoltné"***

„Bár csak a többi régi ház is ilyen szép (lenne) maradna?!
1999.07.30. ***Sződi István"***

„Ámulattal adóztunk a múltnak!
1999. aug. 8. ***Dombi István"***

„Nagyon meglepődtünk a sok szép régiségen! Itt jártunk a szlovákiai Hosszúszóról.
1999.07.30. ***a Novák család, Ötvös Sándorné"***

Az unokáink nem hitték el, hogy valaha ilyen volt az élet!
1999. aug. 1. ***olvashatatlan aláírás"***

„Nagyon örültünk, hogy újra itt lehettünk Jósvafőn. Szinte minden évben eljövünk, és örömmel tölt el, hogy látjuk a falu fejlődését.
1999. augusztus 18. ***Molnárné Salamon Rózsa"***

„Nagyon tetszett a kiállítás. Nem bántuk meg, hogy a jósvafői barlangtúra helyett a környező falvak megtekintését választottuk!
1999. augusztus 21. ***Palásti Károly"***

„A mindennapi rohanás után megnyugvást, lelki békét ad egy ilyen „gyöngyszem". Bár csak több ilyen gyöngyszeme volna hazánknak! Vigyázzunk rájuk együtt!
1999.08.26. *Tóth Zoltán, Tóthné"*

„Jó itt hallgatni a patak zúgását, érezni a békét és a nyugalmat! Putnokról járt itt:

Timea, Móni, Melinda"

„Egy gyönyörű festmény őrzi ennek a kedves helynek az emlékét távol, Amerikában. Örülök, hogy itt lehettem, gartulálok!
Sept.. 25., '99 *Dr. Balogh Attila"*

„További sikeres gyűjtő munkát kívánok és mindehhez jó egészséget. Köszönet mindenért!
1999.szeptember 30.Az OMBKE Öntészet-történeti és Múzeumi Szakcsoportja"

„Szívből gratulálunk a tulajdonosnak, aki a mai világban nem csak a pénzre, hanem a kultúrára is gondol. Legyen nagyon boldog, mivel nagyon sok embernek szépséget, szerény boldogságot és szívmelegséget adott. Szeretettel 50. születésnapom előestéjén születésnapi ajándékként:
1999.10.09. *Barabás Család/Edit"*

„Köszönjük, hogy óvodás gyermekeinkkel megnézhettük a régmúlt emléktárgyait. Gratulálunk hagyományőrző, értékőrző tevékenységükhöz. Igazán szépen, esztétikusan oldották meg elhelyezésüket. Viszontlátásra!

Mátyás Óvoda dolgozói és gyermekei"

„Örömmel tölt el bennünket, hogy így 2000 felé Európához csatlakozva Jósvafőn ilyen örömökben lehetett részünk. Büszkék lehetnek erre a múzeumra, mely összefoglalja Jósvafő múltját, és átadja az egész magyarságnak. Gyönyörű, igen tartalmas és sokat érő volt. Örülünk, hogy itt jártunk.

Az Európa 2000 tanulói"

U.I.: Reméljük, hogy unokáink is látni fogják!

277/1947 sz.

HA AZ ISTEN VELÜNK, KICSODA ELLENÜNK?

(Róm. 8:31)

IGAZOLVÁNY.

A jósvafői református egyházközség presbitériuma nevében igazoljuk, hogy Tóth Lajos atyánkfia, aki Jósvafőn 1896 évi december hó 13 napján született, az alábbi nyilatkozatot az 1947. évi 390. számú zsinati határozat rendelkezéseinek megfelelő módon megtette.

Kelt Jósvafőn, 1947-ik dec. hó 26 napján.

Jónos Béla
gondnok.

P. H.

Mikolusz József
lelkipásztor.

NYILATKOZAT.

Hálát adok Istennek, az én Mennyei Atyámnak azért, hogy engem a keresztség sákramentuma által az Ő Anyaszentegyházába, a Jézus Krisztus híveinek közösségébe beiktatott. Megemlékezem konfirmációi vallástételemről és fogadalmamról, mely által az egyházközség úrvacsorai közösségébe is befogadtattam. Most azért, hogy teljesjogú egyháztag lehessek, konfirmációi fogadalmam megújításaképpen kijelentem Isten és a gyülekezet színe előtt, hogy református keresztyén egyházamnak hűséges, engedelmes és áldozatkész tagja maradok. Ezért ígérem és fogadom, hogy az istentiszteleteken és az úrvacsora sákramentumában rendszeresen részt veszek; az egyházfegyelemnek magamat alávetem; református vallású gyermekeimet hitünk szerint nevelem és neveltetem; egyházam anyagi fenntartásában és a szeretetmunkákban tehetségemhez képest részt veszek. Mindezekhez Isten Szentlelkének hathatós segedelmét kérem.

Tartalom

Szablyár Péter:
Közép- és újkori ipartörténeti emlékek szerepe az Aggteleki Nemzeti Park vendégforgalmi kínálatának fejlesztésében

×

Jósvafő említése Bél Mátyás (1684-1749) Torna megye történelmét és földrajzát ismertető, kéziratban fennmaradt munkájában

×

Újabb részletek az Első Jósvafői Matriculából

×

Jósvafői anyakönyvek III.
(az 1799-ben születtek, meghaltak, házasodtak)

×

A tájház öntöttvas kályháinak eredete II.

×

Emlékek Jósvafő múltjáról (XII.)

×

Emlékek Jósvafő múltjáról (XIII.)

×

Vőfély versek (a harmincas évekből)

×

A Lófej forrás legendájának leírása „Az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képekben" c. könyvben

×

Vármegyei szociográfiák VII. – Abauj-Torna Vármegye

×

A közelmúlt emlékei I.
A jósvafői Kutatóállomás munkarendje /1957. november/

×

A közelmúlt emlékei II.
(Tóth Imre rézkarca a Tengerszem Szállóról)

×

A jósvafői tájház vendégkönyvéből (IV.)